

K-88/195-197

~~MUSEUM~~

~~dělnického hnutí Brněnska
RPNO, Něm. Rudé armády 1~~

Život a působení

125-)

KARLA MARXE.

Přednáška

~~K-88/195~~

FRANTIŠKA SCHALLERA

v upomínku

na desítiletý úmrtní den Karla Marxe,

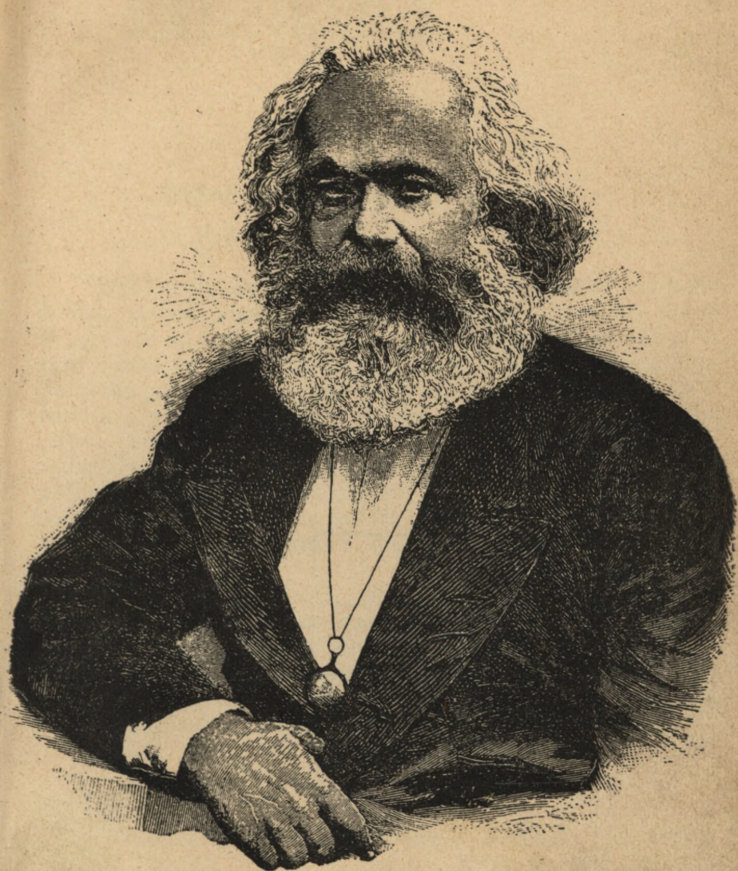
konaná

dne 12. března 1893 v Odborném spolku dělníků
truhlářských pro král. České.

Tiskem Dra. J. B. Pichla a spol. v Praze. — Nákl. časop. „Trud“

1893.

KAREL MARX.

* 5. května 1818 — † 14. března 1883.

Ctění shromáždění!

Milí soudruzi!

Sešli jsme se dnes, abychom uctili památku velikého ducha, hlavního zakladatele učení, jehož vyznavači čítají se nyní do millionů, jsouce roztroušeni po celé zeměkouli; sešli jsme se zde, abychom vzdali hold dělnického lidu velkému géniovi, abychom poklonili se zásadám jím utvořeným a veřejně přiznali se ku myšlence, jež hýbá celým světem, před níž chvějí se všichni přívrženci zastaralých řádů, všechny privilegované třídy a nepřátelé probouzející se nové společnosti lidské — — myšlence sociálně-demokratické a tvůrci jejímu Karlu Marxovi, jehož posmrtnou památku desítiletou dnes — na místě 14. března — ctíme.

Budiž mi dovoleno, ctění soudruzi, bych několika málo slovy vyličil život muže tak znamenitého, nadaného skvělými dary přírody, bohatého neobsáhlou láskou pro uhnětený pracovní lid, abych objasnil plný význam jeho a ocenil důležitost náuk jeho pro nás a pro veškeren rozvoj dělnického hnutí vůbec.

Kolébka Karla Marxe stála v Německu ve městě Treviru. Předkové rodiny Marxovy byli původu židovského a přestoupili později ku protestantismu. V mládí svém nezakusil Marx žádného strádání, neboť otec jeho, když se Karel roku 1818 v měsíci květnu narodil, nalezal

se v pruské státní službě, zaujímaje hodnost vrchního báňského rady a kromě služby své měl dosti vlastního jmění, by rodinu svou slušně uživil mohl.

V době, kdy Marx se narodil, odpočívalo Německo po vítězství svém nad Francií, sbíralo síly, hojilo rány, které mu byl světoborce Napoleon I. zasadil. Když r. 1815 uzavřelo Prusko společně se spojenci s Francií mír, domnívalo se, že dosednutím Bourbonův na trůn druhým pařížským mírem zajistilo sobě navždy pokoj a že nyní bude moci doma uspořádati záležitosti své a sledovati panovačné plány. Avšak král Fridrich Vilém III. nebyl žádným Bedřichem Velkým, nedostávalo se mu pro tak důležité úkoly schopnosti. Francie vykoupila sobě mír za 700 millionů a kromě toho musila odstoupiti kus země a sice Landau a Sárلۇج. Knížata německá a ostatní spojenci vrhli se jako lačný vlk na Francii a vyvezli z ní mnoho starožitných a uměleckých památek, aby odškodnili se za veškeré útisky Napoleonem způsobené.

Německo zbavilo se nadvlády napoleonovské, avšak lidu, kterémuž namlouváno, že byl to boj za osvobození z poroby francouzské, vedlo se hůře než před tím. Průmysl a obchod válkami ožebračen, lid sedřen. K tomu ke všemu počala se vzdmáhati reakce. Tuctová knížata a králíci němečtí počtem 33 a 4 svobodná města německá, aby pojistili sobě doma pokoj, a z obavy, aby nevyskytnul se nový nějaký despota, jenž by jim šlápl na šíji, utvořili spolkový stát, německý bunt, pod náčelnictvím Rakouska.

Svobodomyslní živlové, kteří tábli s národním nadšením pro německou věc do boje, za nedlouho pocítili, že knězovláda a kralovláda utahuje takřka řemeny každé volnější smýšlení.

Takové poměry panovaly v Německu, kdy se narodil Karel Marx.

Rodičové jeho byli vysoce vzdělání a zejména matka byla velice živou, cítíc se více Holanďankou nežli Němkyní. Mezi otcovy přátele náležel i bar. Westfálen, jenž zdržovav

se dlouhý čas ve Škotsku, měl více ráz Angličana nežli Němce. Důvěrné přátelství obou rodin mělo blahodárný vliv na hocha, takže přirozené vlohy jeho hned záhy počaly se probouzeti. Děti barona Westfálena přilnuly ke Karlovi; mladý Edgar zachoval mu přátelství své až do mužného věku a sestra jeho Jenny přilnula k němu láskou horoucí a stala se mu později nejpečlivější a nejvzornější manželkou.

V obou rodinách panovalo svobodomyslné smýšlení. Otec Karlův byl přívržencem zásad Voltérových a baron Westfálen horoval zase pro slavného Šekspira. Jelikož v rodinách obou mluvilo se anglicky, německy a francouzsky, byl vychován Karel takměř — mezinárodně a osvojil sobě tyto jazyky hned z mládí velmi dokonale, což mu bylo k nemalému užitku.

Neobyčejné vlohy ukazovaly se již u Marxe na gymnasiu, které třídu za třídou s neobyčejným prospěchem odbyl.

Vstoupnuv na universitu v Bonnu, oddal se z počátku právníctví, avšak záhy znechutily se mu paragrafy a tu hleděl sobě více studii filosofických, nežli římského a německého práva. Aby důkladnějších vědomostí nabyl, přesídlil na universitu do Berlína a tu zanechal úplně studií právnických a věnoval se jen výhradně filosofii.

Když byl vystudoval, nabízely se mu služby státní, měl státi se mimořádným professorem v Bonnu. Jsa úplně nezávislým, velice nadaným, mohl vlivem rodiny své a barona Westfálena snadno vyšplhati se na žebřík státních důstojností, avšak Karel Marx zamítl veškeré takové nabídky a umínil sobě, že studovati bude politické hospodářství a otázky společenské.

Mezitím nastal v poměrech politických obrat. Reakce dosednutím Bedřicha Viléma IV. počala ochabovati a Německem zdál se po dlouhé době vanouti svobodomyslnější vítr. Liberálové němečtí tohoto okamžitého vánku svobody využítkovali a zarazili v Kolíně „Rýnské Noviny.“

Ohlížeje se po mužích schopných, vzpomněli sobě na Marxe, o němž reakcionáři již na študiích tvrdili, že je „výstřední,“ a nabídli mu spolupracovníctví při listu tom, kteréž také on přijal. Netrvalo dlouho a následkem neobyčejných schopností svých ujal celé řízení časopisu toho, stav se jeho redaktorem.

Naděje, jimž se oddávali liberálové, že po smrti Fridricha III. nastane obrat k lepšímu, nesplnily se.

Vláda pruská tušila, jaký nepřítel jí vyvstal v Marxových „Rýnských Novinách“ a nemohouc snést ostrou opozici, stihala je všemožně, a když to nezpomáhalo, úředně je zastavila. Nehrozilať se žádných prostředků, jak bylo viděti později u Arnolda Rugeho, kterému vláda pruská nejen zastavila list „Reformu,“ nýbrž skonfiskovala mu i soukromý majetek, tiskárnu, tak že musil utéci do Anglie, odkudž teprve domáhal se náhrady za svůj majetek.

Rána ta Karla Marxe stihla v dobu nejméně očekávanou. Mladý redaktor se totiž s nejmilejší družkou svého mládí Jenny Westfálenovou oženil.

Nevida pro sebe ve vlasti na ten čas půdy, na které by zdárně působiti mohl, vystěhoval se r. 1843 do Paříže. Zde teprve objevilo se jeho zrakům, že vzdělání jeho a směr národohospodářský byl jednostranný, i hleděl doplniti študii úsilovnými, na čem mu scházelo. Karel Marx jako celá řada vynikajících lidí té doby byl přívržencem filosofie Hegelovy: absolutního idealismu a při tom — Němcem. V Paříži postřehl, že jeho německý socialismus podstatně liší se od francouzských a anglických zásad. —

Proštudoval za tou příčinou všechnu literaturu francouzskou a anglickou o socialismu, sén simonismu a furiérismu jednající. Německý socialismus, jak vyvíjel se v letech 40., pomáhal spíše vládě, nežli ji porážel, nepodporoval hnutí pokrokové a obmezoval se pouze na změnu jistých společenských forem. Socialistické a komunistické

spisy vyvolaly v Karlu Marxovi přesvědčení, že zřízení komunistické je mnohem lepší, nežli socialismus, kterého domáhali se doma na základě nauk Hegelovských, a národohospodářská reforma lépe v něm rozřešena.

Nabyv v Paříži rozsáhlých známostí s vynikajícími muži a jsa ustavičně ve styku s tamější kolonií německou, jal se vydávati „Německo-francouzské Letopisy“ spolu s Arnoldem Rugem, jenž jako on z Němec uprchnul.

Letopisy tyto, v nichž přetřepávány různostranně všechny národohospodářské směry, věda i politika, dlouho nevycházely. Proto s radostí uchopil se myšlenky psáti společně do orgánu mladého Německa, do časopisu „Vorwärts“ (V před) s Engelsem, básníkem Jindř. Heinem a Everbeckem. Ve „Vorwärtsu“ kritisovalo a potíralo se šosáctví německé nemilosrdným způsobem. Společenství s těmito duchaplnými muži mělo blahodárný vliv na další snahy a směry Karla Marxe, ba s Engelsem uzavřel svazek přátelský doživotní; s ním také vydal ostrou kritiku nepřátel nového směru socialistického v Německu pod názvem „Svatá rodina,“ v níž bičuje přívržence hegelianismu.

Rozumí se samo sebou, že jiskry duševní, které lítaly za Rýn do Německa od Marxe, Heineho, Engelse a Everbecka, vzbuzovaly u mládeže veliké nadšení, a vláda pruská z obavy, aby jiskry ty snad někde i „nezapálily“, doléhala tak dlouho na vládu francouzskou, až ji přiměla r. 1845 k vypovězení Karla Marxe. Uchýlil se do Belgie, usadiv se v Bruselu, a jal se pokračovati ve studiích národohospodářských. Zde také vydal r. 1847 „Odpověď na „Filosofii bídy“ od Prudóna“, v níž zračí se velký a prozíravý duch. Nemiloval zásad Prudónových a vyličil ve svém spisu celou řadu odporů, kterých se dopustil. Karel Marx nemohl tu snést Prudónových slov: „Bez vlády společnost klesá pod stav divokosti: není osobní svobody, není osobního vlastnictví a bezpečnosti; není národního bohatství, národní mravnosti a pokroku.“

Vláda jest současně štítem, který chrání, mečem, který mstí; váhou, která určuje právo; okem, které bdí . . . Anarchie podle stálých svědectví v historii neplatí více v lidstvu, nežli nepořádek ve světě.“

Odpověděl Prudónovi tak ostře, že mnozí mu to měli až za zlé. A přece toho, jak bystrým zrakem Marx postihl, Prudón v plné míře zasluhoval. Nejdříve byl anarchistou, který volal: „Opravdová forma vlády jest anarchie. Kapitál, vláda a katolicismus jsou osudnou trojicí absolutismu: to, co dělá kapitál s prací a vláda se svobodou, to dělá církev s duchem. Absolutismus jest prvním slovem; posledním pak osudem samým určeným jest anarchie.“ Později pak hlásal: „Revoluční formulí nemůže býti ani přímé zákonodárství, ani přímá vláda, ani zjednodušená vláda. Ani monarchie, ani aristokracie, ba ani demokracie, jestliže připouští jakoukoli vládu, která by jednala jménem lidu a jmenovala se lidem. Pryč s mocí, pryč s vládou i lidovou: v tom jest revoluce!“ Na konec života svého pak stal se z bývalého revolučníka a anarchisty — federalista, který páchnul silně monarchismem, neboť pravi v jednom ze svých spisů: „Vznešená myšlenka Jindřicha IV.: všeobecný federalismus, nejvyšší záruka všeliké svobody a všelikého práva.“

Tato obojetnost právem musila popuditi Marxe v míře nejvyšší, a proto je ospravedlněn ostrý útok, který provedl na zásadách Prudónových. Zprotivil se mu do duše charakter, jenž byl anarchistou, revolučníkem, federalistou a posléze zakukleným monarchistou v jedné osobě. Horkokrevného Marxe zejména rozčilil způsob Prudónův, jakým mluvil o snahách a úmyslech Štěpána Kabeta, jenž velkých zásluh získal sobě o dělnictvo a byl zakladatelem první komunistické obce v Americe. Tento poctivý charakter, jenž vyšinul se z pouhého dělníka na lékaře, advokáta a posléze generálního prokurátora vlastním přičiněním, „zasluhoval úcty již pro svůj praktický poměr

k proletariátu, a proto napadení Prudónovo bylo až neslušně hrubé a při tom mělké a nespravedlivé“, jak trefně napsal Marx r. 1865 v „Sociálním Demokratu“.

V Bruselu Marx zahájil s Engelsem horlivou činnost agitační. Domnívali se oba, že blíží se červánky všeobecné svobody, v Krakově vypukla r. 1846 revoluce, jak lehko mohla se přenést do Německa, kde lid byl utiskován do míry nejvyšší. Naděje tyto pobádaly je k tomu, že do všech spolků německých za hranicemi zanesli ruch komunistický. Pořádali přednášky, v nichž zejména Marx rozvinul své náhledy o kapitálu a námezdné práci, a byl u veliké míře činným nejen agitačně, nýbrž i literárně, uveřejniv knihu o dělnických poměrech v Anglii. Jelikož doba zdála se velice příznivou různým politickým převratům, usnesli se Engels a Marx, že svolají do Londýna r. 1847 sjezd německých komunistů, jenž by uradil se o všemožných krocích v případě změny politických poměrů. Sjezd hojně obeslán delegáty a na něm přijat program, jenž rozšířen tiskem do všech hlavních řečí evropských, obsahoval následující myšlenky: „Zrušení soukromého vlastnictví; zcentralisování úvěru v rukou státu národní bankou; provozování rolnictví ve velkém dle vědeckého plánu; provozování průmyslu v národních dílnách.“ Přeměna společnosti neměla se provésti dle myšlének svolatelů kongresu, nýbrž na podnět veškeré pracující třídy. Program končil vyzváním k dělnictvu: „Proletáři všech zemí, spojte se!“ Na sjezdu tom usneseno svolati na příští rok do Bruselu kongres dělníků celého světa. Účastníci tohoto tajného komunistického sjezdu odjeli z Londýna, nesouce soudruhům svým potěšlivou zprávu o nastávajícím ruchu.

Avšak mezitím nastala doba, která na dlouho odročila myšlenku svolání sjezdu dělnictva celého světa — nastal rok 1848 se svými politickými bouřemi, v nichž národohospodářské a společenské otázky zanikaly.

Sotva vypukla r. 1848 revoluce ve Francii, vyzván tajně Marx prozatímní vládou, aby odebral se do Paříže. Zde mezi německými vypovězenci nastalo povážlivé kvašení. Zprávy z Německa o tamním hnutí a svobodném ruchu politickém zněly tak slibně, že někteří davše se unést nadšením, pospíšili do Německa se zbraní v rukou, aby vybojovali svobodu. Když vypukla v březnu revoluce, odebral se také Marx do Německa, ačkoli dlouho váhal se tam vypravit, neboť nevěřil v úspěch takové revoluce politické, při níž lid není řádně uvědoměn o její konečných cílech.

Dával vždy přednost tomu, nejdříve lid pro jisté zásady spracovati, uvědomiti jej a pak teprve s celou massou pustiti se v zápas s nepřítelem. Usadil se v Kolíně nad Rýnem a tu zarazil společně s Lasallem, Freiligrathem, Wolffem a jinými přátely socialistů „Komunistickou jednotu německou“ a jako orgán jednoty této počali vydávati „Nové Rýnské Noviny.“ Jak jednotu, tak časopis prováděly divy, účinkovaly tou měrou na lid, že pruská vláda poznavši důležitý význam jednoty pro rozvoj sociálních poměrů, ji rozpustila a členové její zatýkáni a vrháni šmahem do žaláře. „Nové Rýnské Noviny,“ které napadaly pro toto násilí ustavičně pruskou vládu, zastaveny a po redaktorech a spolupracovnících slídila policie německá jako po země- a velezrádcích. Marxovi podařilo se šťastně uniknouti z dravých spárů policie a dostat se přes hranice do Paříže. Proroctví Marxovo, že poměry v Německu nejsou k převratu ještě dosti zralé, se tu skutkem osvědčilo. Avšak pobyt jeho v Paříži netrval dlouho, neboť následkem manifestace červnové a krvavých událostí vypovězen na novo z Paříže a uchýlil se do Anglie.

V Londýně, jako kdysi v Paříži, jal se studovati společnost a poměry anglické. Důkladná znalost angličiny z mládí a rozsáhlá bibliotéka londýnská usnadniy mu velice poznání kapitalistické výroby tamější. Prostudoval všechny spisy Roberta Owena, separatistů irských, char-

tistů a socialistů anglických, tak že za poměrně krátkou dobu předložiti mohl Marx veřejnosti ovoce svých studií „Kritiku politického hospodářství,“ v níž ostře posuzoval křiklavé poměry mezi hodnotou zboží a peněz a podrobil žíravému posudku vykořisťovací snahy anglických kapitalistů.

Jakkoliv studie jeho zabíraly mnoho času, přece nacházel Marx příležitosti, aby na všech nových politických událostech měl činného podílu, dopisoval sobě se všemi vynikajícími socialisty, psal články do německých a amerických listů, politické brožury, udržoval se všemi vypovězenci a hlavně s německými ustavičný styk. Pracoval tak neunavně několik let, až teprve rok 1862 uvedl ho do živějšího proudu a přiměl jej k tomu, že uchopil se řízení sdružení mezinárodního dělnictva, které po dlouhou dobu evropské vlády udržovalo v napjetí. Předcházelo tomu následující: Když byla uspořádána světová výstava r. 1862 v Londýně, tu se strany několika velkopřemyslníků a časopisů francouzských vznikla myšlenka obeslati výstavu tuto také francouzskými dělníky. Nápadu tomu velice naklonil se Napoleon III., který uměl jako Bismark se sociálními otázkami koketovati. Dovolil, aby delegáti na londýnskou výstavu zvoleni byli všeobecnou volbou z každého řemesla a umožňována jim cesta všemi prostředky.

Když přibyli francouzští dělníci do Londýna, uvítali je angličtí dělníci velmi srdečně a uspořádali jim na počest dne 5. srpna slavnost mezinárodního sbratření, na níž výslovně od různých řečníků podotknuto bylo, že všichni dělníci musí se ve příčině mzdové otázky spojit, avšak k vůli zmenšení nesnázi musí se dohodovati mezi zaměstnavateli. Stroje se zdokonalí, bude méně lidské práce, mzda bude ohrožena a hrozí, že bude i k poměru tomu zmenšena. Jak zaručiti dělníku příslušnou odměnu za práci. Jelikož až doposud otázku tu nerozřešili ani historikové, filosofové, státníci, mistři a dělníci rozličných

zemí, podán byl návrh o slavnosti té, by zřízeno bylo komité k dopisování si o otázkách mezinárodního průmyslu. —

Jak vidno, tanul všem na mysli mezinárodní svazek dělnictva.

Slavnost i výstava se skončila, a delegáti odnesli z Londýna přesvědčení, že musí ku spojení světového dělnictva horlivě pracováno býti. Myšlénka tato však uskutečněna byla teprve po dvou letech a to hlavně přičiněním Karla Marxe.

Na den 28. září 1864 svolán do Londýna sjezd dělnictva všech zemí. Za předsedu zvolen professor Bisly. Zde setkaly se v prudkém odporu dva směry, a sice revolucionáře Madziniho, jenž upotřebiti chtěl dělnictvo pro záležitosti politické a revoluční — a směr Karla Marxe, jenž sledoval cíle národohospodářské a byl pro cestu zákonnou a pokojnou. Marx zvítězil, jsa duší celého sjezdu, a zástupce směru Madziniho, major Wolff, byl poražen. Zvoleno prozatímné komité, aby vypracovalo spolkové stanovy, které měly příštím sjezdem v Bruselu býti schváleny. Do komitétu zvoleno na 50 osob. Stanovy, jež vypracovány byly Marxem, neměly v sobě ničeho podvratného, mohlo by se říci, že to byl spolek pro študování dělnických otázek, neboť měl za účel ochranu, pokrok a úplné vymanění pracující třídy, každoročně měl býti konán sjezd zvolených delegátů, kteří měli podávati zprávy o hnutí dělnickém ve své zemi, spolek měl schvalovati prostředky ke společné činnosti a voliti generální radu ze zástupců všech zemí. Tato měla usnadňovati študium potřebných otázek a podávati zprávy o pokrocích dělnického hnutí, pomáhati ke smírnému rozřešení sporných mezinárodních otázek a přičiňovati se o rozvětvení místních organisací a národních středisek v každé zemi. V důvodech, které označovány pro zaražení mezinárodního spolku, praví Marx: „Vymanění dělníků má býti věcí jich samých, boj o jich vymanění nemá se nésti k tomu, by vytvořil

nové privilegované třídy, nýbrž aby zavedl rovná práva a povinnosti pro všechny. Závislost dělníků na kapitále jest pramenem všeliké poroby politické, mravní i hmotné a podle toho hospodářské vymanění dělníků jest oním velikým cílem, kterému se podříditi musí každé hnutí politické. Všeliká posavadní úsilí rozbila se o nedostatek solidárnosti dělníků rozmanitých odborů v každé jednotlivé zemi a o nedostatek bratrského spojení mezi dělníky rozmanitých zemí. Vymanění dělníků není úkolem ani místním ani národním, nýbrž naopak úkolem, který zaujímá všechny vzdělané národy a že tedy rozřešení úkolu toho z nutnosti závisí na theoretické i praktické jich součinnosti. Hnutí počaté mezi dělníky nejprůmyslnějších zemí, vzbuzující nové naděje, slavnostně varuje před starými chybami a odporučuje spojení všech jednotlivých snah. Mezinárodní spolek, jakož i všechny spolky i jednotlivé osoby k němu patřící uznávají za zásadu svého jednání vzhledem ke všem lidem bez rozdílu smýšlení, víry a národnosti — pravdu, spravedlivost a mravnost. Pokládají za povinnost svou žádati práv člověka a občana nejen pro členy spolku, nýbrž pro každou osobu, která koná své povinnosti. Není právo bez povinností. Není povinností bez práva!

V první generální radě zvolené zasedal Marx za Německo. Madziňi prostřednictvím majora Wolffa navrhl pro mezinárodní spolek dělnický centralisovanou organisaci, avšak Marx porazil všechny důvody, řka, že ke svržení dynastie a prohlášení republiky arci stačí spiknutí tajné a barikády, avšak pro přeměnu celé společnosti, vlastnictví a způsobů výroby třeba jiných základů. Stoupenci Madziňovi brzy se potom z mezinárodního spolku vytratili, když seznali, že tam pro politické spiknutí není půda. Manifest o účelech mezinárodní jednoty vydaný byl tak míruý, neměl do sebe ničeho znepokojujícího, vždyt sám anglický ministr Gletstn pravil r. 1863, že od 20 let osud dělníkův o mnoho se nezlepšil, a že v mnohých případech

existenční boj stal se mu nesnadnějším, kdežto rozvoj národního bohatství, průmyslu a obchodu byl neslýchaným, a že vývoz na př. se ztrojnásobil. Této ministrový řeči se také manifest dovolával a poznával z ní, že jest nutno vyhledávati prostředky k rozmnožení podílu práce, především ale musí se přijati desetihodinná doba pracovní, aby měl dělník čas k rozvoji svých schopností, a také aby se zamezilo přebytké výroby a váznutí odbytu. Přiznivý výsledek výrobních sdružení dělnických dokazuje, že dělníci mohou vésti i velký průmysl bez dohlídky pánovy. Z toho lze souditi, že mzdový system jest jenom formou prozatimní, a že brzo ustoupí společenství, které by dělníkovi pojišťovalo celý výtěžek práce jeho, stalo se mu pobídkou k pili a přineslo mu blahobyť. K dosažení toho cíle jest potřebí shody všech a proto založena mezinárodní jednotá.

Manifest tento způsobil dobrý dojem a získal sobě mnoho příznivců. Marx s nově utvořenou jednotou měl nejvíce práce. Italové londýnští na radu Madziniho z ní vystoupili. Generální rada poslala do Paříže svého plnomocníka a tento byl špatně přijat, zástupci francouzští Tolén a Fribúr nemohli se shodnouti v Londýně se správou jednoty. Marx musil překonávati nesmírné obtíže, pak-li chtěl, aby zřízení, které v život uvedl, funkci svou řádně zastávalo. Sjezd do Brusselu svolaný se nesešel a odbyla se pouze konference v Londýně, při níž Belgové stěžovali sobě na netečnost svých soudruhů, Francouzi na pronásledování policie a Italové na nepřátelství madzinistů. Usneseno na konferenci, aby příštího roku odbyval se sjezd všeobecný v Ženevě.

Tak se i stalo. Na den 3. září 1886 zahájen sjezd za přítomnosti 60 delegátů. Prozatimné stanovy definitivně schváleny. Návrh na odsouzení veškerého náboženství, jako nepřátelského k osvobození dělnické třídy propadnul, rovněž s takovým osudem potkal se návrh Francouzů směřující k tomu, aby mluvkové ze řemesla, advokáti a

žurnalisti, vyloučení byli z mezinárodní jednoty, jelikož hledají v agitaci politický kšeft. Usneseno domáhati se osmihodinné doby pracovní a hleděti k obmezení zaměstnávání dětí. Na konec pak odhlasovány resoluce ve prospěch přímých daní a zrušení stálého vojska. Rokem 1867 mezinárodní jednotka dělnická za vedení Marxova tak zmohutněla, že mohla pokoušeti se o různé podniky. Pařížští dělníci pracující v bronzu, jakmile zrušen byl zákon, který trestal smlouvání se za účelem zastavení práce, učinili strajk a vyslali 3 zástupce svoje do Londýna k mezinárodní jednotě za pomoc. Té se jim v takové míře dostalo, že zaměstnavatelé musili povolití požadavkům svých dělníků. Stávka tato získala jednotě ve Francii na tisíce přívrženců.

V Rakousku a Německu přistupování k jednotě bylo pronásledováno a v Prusku teprve po roce 1866 slavo-
mamem válečným zpitá vláda popustila poněkud uzdu socialistům.

Následujícího roku 1867 odbýván mezinárodní sjezd v Lósan ve Švýcarsku, na němž skládala generální rada účty, z nichž vycházelo na jevo, že vydala jenom na podporu stávek v Americe patnáct set tisíc franků, což pak teprve v Evropě. Radikálové počali na sjezdu se zmáhati, avšak přece nezvítězili. Ani společné vlastnictví, ani zrušení dědictví nebylo odhlasováno, pouze sestátnění železných dráh, aby zničen byl monopol velkých společností, které podrobující dělnickou třídu svým libovolným zákonům, napadají najednou i důstojnost lidskou i osobní svobodu. Naproti svépomocným společenstvům projevil sjezd nedůvěru, jelikož k tomu směřují utvořiti čtvrtý stav, mající pod sebou ještě bídnější stav pátý.

Také v Německu zkvétal počet přívrženců mezinárodní jednoty a na norimberském sjezdu přistoupilo 120 spolků dělnických k ní najednou. I ve Španělsku rostla půda pro mezinárodní jednotu. Ve Švýcarsku vymohla mezi-

národní jednota ženevským dělníkům lodním zvýšení mzdy, následkem čehož oblíbenost její úžasně vzrostla.

Na třetím sjezdu, jenž se konal za účastenství 98 delegátů r. 1868 v Bruselu, projednávána možnost války Francie s Německem a sjezd prohlásil se proti ní, jelikož válka vždy byla právem silnějšího a ne sankcí práva, že upevňuje despotismus a dusí svobodu, rozsívajíc zármutek a zkázu v rodinách, nemravnost na všech místech, kde se vojska soustřeďují, udržuje a rozšiřuje nevědomost a bídu, a že zlato a krev národů vždy sloužilo jen k udržování mezi nimi divokých pudů člověka v přirozeném stavu. Také stávkové hnutí přivedeno na sjezdu k řeči a učiněno prohlášení, že stávka není prostředkem k úplnému osvobození dělníka, ale jest často nutností v nynější situaci boje s kapitálem. Jest dobré podrobiti stávku jistým podmínkám organisace, vhodnosti a zákonnosti; s hlediska stávkové organisace jest vhodno při živnostech, jež nemají ještě obranných společností, vzájemných podpor nebo pojišťovných pokladen pro dobu, kdy práce stojí, zakládati tyto instituce a pak je ve všech živnostech a ve všech zemích ve vzájemnost uváděti; jest třeba jedním slovem v tomto smyslu pokračovati v díle internacionálou počatém a pobádati proletariát, aby houfně v ty spolky vstupoval. Tento sjezd brusselský zaměstnával se i společenstvím výrobních prostředků, vyvlastněním orné půdy a sestátněním hutí a dolů.

Za rok po sjezdu tomto rozšířila se mezinárodní jednota s báječnou rychlostí. Stávky šířily se po celé Evropě, buržoasie dostávala strach před mocí jednoty. Často stačila jen výhrůžka, že stávka je podporována jednotou, a zaměstnavatelé povolili. Ačkoli tomu nebylo tak, neboť mezinárodní jednota byla by musila míti v pokladnách svých milliony, kdyby byla měla podporovati každou stávku.

Basilejský sjezd mezinárodní r. 1869 byl velmi důležitým, jelikož zvítězili v něm kollektivisté, přivrženci

pospolitých výrobních prostředků. Generální prokurátor a předseda basilejské sekce, občan Bryhén, oslovil delegáty takto: První kroky jsou již učiněny, tyranie šlechty, tyranie kněží jest zlomena, privileje šlechty i duchovenstva přestaly existovati. Jest nyní potřebí, aby přestala existovati privilej buržoasie, aby všichni lidé pracovali. Svobodná společnost, o které sníme, dovede vykonati součinnosti každou práci; tato společnost, skládající se jediné z pracovníků, dovede vystačovati sobě a sama se spravovati. Nesnese násilí svědomí, nýbrž dovede upokojiti srdce, jemuž nábožný cit jest nutně potřeben. Tehdá bude věčný mír, lidé utvoří jednu velikou rodinu, rozsetou na jedné z nesčetných planet, které se pohybují v nekonečném prostoru.

Sjezd, vyslechnuv zprávy generální rady, usnesl se v resoluci, že společnost má právo zrušiti osobní pozemkové vlastnictví a postoupiti půdu pospolitosti. Na sjezdu zvítězily hlavně zásady Caesara de Paepe, jenž poukázal k tomu, že při systému kolektivistickém netěží stát neb obec, nýbrž stát podržuje osobní vlastnictví, ale přepouští správu práce odborným sdružením dělnickým za jistých podmínek: placení pachtu, záruky dobrého udržování, spravedlivé správy. Za odměnu práce chce kolektivismus pojistiti každému požívání výtěžku veškeré jeho práce, a chce podržeti i právo dědické pro vše, co nenáleží státu.

Na sjezdu basilejském objevil se poprvé Bakunin, zastupuje cívkáře lyonské a mechaniky neapolské. Snažil se jednotu uvésti na dráhu revoluční, avšak nepoštětilo se mu to vlivem Karla Marxe. Zásady, které tu pronesl, byly rázu nihilistického a byly naprosto nepřijatelný.

Zatím nastal rok 1870, a generální rada mezinárodní jednoty vydala manifest, adresovaný na dělníky všech zemí, v němž navrhuje válku bratrů s bratry. Při povstání pařížské komuny neměla jednota jako spolek pražádného účastenství, a ti, kteří se účastnili ve vládě komunistické, jednali jen na osobní svůj vrub. Po pádu komuny vydala

generální rada manifest obdivu pro slavné poražené, ale nic více.

Roku 1871 neodbyval se žádný sjezd, nýbrž jen konference delegátů v Londýně. Tato konference vyslovovala jen Marxovy zásady: študium prostředků, jimiž by se získalo venkovské dělnictvo, organisace ženských sekcí, mezinárodní aliance dělnických spolků řemeslníckých, všeobecná statistika postavení dělnictva, nutnost, aby dělníci účastnili se politického hnutí, i přidáním se k radikalismu měšťáckému. Jak vidno, velice dobré myšlenky. Marx převyšoval své druhy nesmírně vědomostmi a praktickým duchem, jenom přičiněním jeho vzmohla se mezinárodní jednota takovým způsobem, že státy bály se jí jako velmoci.

Bylo tudíž přirozeno, že diktatura Marxova vzbudila záštíplnou oposici v četných skupinách rozmanitých národností. Bohužel, že rozmohlo se brojení proti zasloužilému bojovníku a sociálnímu vědátoru i u lidí, kteří jeho snahy všelidské naprosto nepochopovali a náchylni byli více ku převratům politickým nežli ku plodné a blahodárné práci na chudé roli dělnické. První odboj proti Karlu Marxovi vyšel ze Švýcar z Nefšatelu. Některé sekce francouzského Švýcarska pod vůdcovstvím Žilóma počaly se protiviti generální radě londýnské a zarazily pro sebe jurskou federaci, za nimi následovali blankisté a posléze nejhorší z nich anarchisté, podněcovaní Bakuninem.

Když byl Bakunin založil novou „Allianci sociální demokracie“ na trůn mezinárodní jednotě, musila generální rada zakázati sekcím dávat si zvláštního jména.

Na sjezdu v Haagu roku 1872 nastal rozhodný boj o vliv v generální radě. Přivrženci Bakunina zle chystali se na Marxe. Chtěli snížití moc generální rady a učinit z ní jenom sprostředkovatelskou a korrespondenční kancelář. Marné bylo však snažení autonomistů.

Delegát Žilón napařnul Marxe na sjezdu a pravil: „Někteří tvrdí, že mezinárodní jednota jest vynálezem obrat-

ného muže obdařeného neomylností ve věcech sociálních a politických, proti němuž nikdo nemá práva na oposici; naše jednota neměla by takto než poslouchati despotické autority jednoho rady ustanoveného udržovati toto nové pravověrství. Dle nás povstala mezinárodní jednota samostatně z nynějších národohospodářských okolností a my nechceme vůdce, který rozhoduje o bludných učeních.“

Marxovi dostalo se skvělého zadostučinění za tento útok tím, že většina sjezdu nadále udělila generální radě právo zrušovati a zřizovati sekce i federace, vyjma odvolání ku sjezdu. Usnesení to šlo do živého. Všichni blankisté opustili sjezd. Bakunin a Žilóm vyloučení byli z jednoty, jelikož založili spolek Alliani, jenž přičil se stanovisku mezinárodní jednoty. Marx předvídaje dlouhé boje a třenice, dal rozhodnouti, aby sídlo generální rady přeloženo bylo z Londýna do Nového Yorku. Tím doufal zabrániti sporům a zároveň chtěl získati dělnictvo americké, by vlivem svým přimělo vládu republiky zaváděti sociální reformy. Tím však mezinárodní jednotě nebylo poslouženo.

Jeť kletbou nás dělníků, že vlastní přátelé způsobují rozklad a z osobní nevraživosti podkopávají základy i sebe lepšího díla, bez ohledu na přirozené potřeby. Jest přirozeno, že nejschopnější musí ujmouti se řízení a vedení, nevědomí a závistiví však vylučují z osobního soupeřství každou zásadu autority a tak bourají na škodu svou i svých soudruhů každou velkolepou organizaci. Tak stalo se i zde v tomto případě. Hned po skončení sjezdu ozvali se švýcarští tak zvaní autonomisti a svolali do Šén Imiéru konferenci, na které prohlásili, že nepodrobují se usnesení sjezdu a že považují na dále Bakunina i Žilóma za členy mezinárodní jednoty.

Jakmile generální rada se přesídlila do Nového Yorku, podnikány od odbojných sekcí prudké útoky na ni, tak že viděla se nucena r. 1872 vydati prohlášení, v němž vykládala, že nevyhnutelnou potřebou proti organizovaným silám buržoasie je pevná ústřední moc dělnické

mezinárodní jednoty a nikoli zásady anarchie. Avšak generální rada byla za mořem a Bakunin nelenil podněcovati proti ní všude odboj. Přirozený následek toho byl, že generální rada ony sekce a federace, které protivily se plniti usnešení její, vylučovala ze svého svazku. Tím nastalo citelné oslabení. Všechny romanské země byly skorem pro ni ztraceny, jen Anglie, Německo a Amerika hlásily se doposud věrně ku starému praporu mezinárodní jednoty.

Musilo býti pomýšleno na sesílení jednoty a proto svolán sjezd r. 1873 do Ženevy. Avšak odpůrci Marxovi také nelenili a svolali sjezd také do Ženevy. Mezinárodní jednotka odbývala sjezd za nepřítomnosti Marxe dne 8. září za přítomnosti 30 delegátů. Rokováno o různých předmětech, důležitým bylo usnesení, že dělníci mají činně účastniti se politických zápasů a spojovati se v řemeslné spolky, které mají dle zemí tvořiti odborné svazky.

Tento sjezd byl posledním, jenž dál se za činnosti Marxovy.

Také sjezd protivníků měl malé účastenství, sešlo se pouze 28 delegátů a objevil se ve shromáždění silný anarchistický proud, jenž sice dovedl dobře bourat zásady, ale nové praktické zásady budovat neuměl. Již před sjezdem v Haagu pocítovalo se všeobecné oslabení ústřední moci generální rady; přeložení do Ameriky a vylučování jednotlivých neposlušných federací zasadilo jí pak poslední ránu.

Karel Marx vzdálil se z jeviště dlouholeté a namáhavé veřejné činnosti a trávil v zátíší dny svého života v Londýně, hodlav vydati dlouho slibovaný druhý svazek svého díla „O oběhovém procesu kapitálu, o formách, jaké přijímá v oběhu.“

Vylíčil jsem zde poněkud podrobněji činnost mezinárodní jednoty dělnické proto, že je tak úzce spojena s Karlem Marxem, že téměř nemožno vypravovati životopis jeho a nezminíti se o ní. Byl její zakladatelem a nej-

schopnější a nejintelligentnější z její vůdců. Musil po dlouhá leta jednotu živiti svými myšlenkami, musil dovésti spojovati rozmanité skupiny národnostních zvláštností v jeden celek, vystupovati neohroženě a veřejně a přece dovésti vymknouti se utlačujícím zákonům rozličných států.

A přece muž tento, jenž téměř celý život věnoval dělnické věci, byl odstrčen, zdráhali se svěřiti se na dále velení muže, jehož sláva nezanikne nikdy v dějinách dělnického hnutí. On zanechal za sebou světlou stopu — on vytvořil organisaci, před níž se vykořisťovatelé chvěli a zpátečnické vlády děsily; on dal vědecký a právní podklad dělnické otázce a jest původcem mravním spisy svými, že hlavní těžiště sociálního ruchu přeneseno bylo do Německa a zde vypěstováno do té míry, že jest nejzávažnějším činitelem v socialistickém světě a dle všech známek soudě bude první, jež provede nový společenský převrat na prospěch národohospodářského osvobození dělnictva z područí kapitálu. Duch jeho spisů jest tak přesný a logický, že učení jeho neuchvátilo jenom Německo, nýbrž celou Evropu a teprve snad příští pokolení naše bude jednou prakticky řešiti zásady, které on v theorii postavil. Stal se nejschopnějším vojevůdcem proletariátu a přece ani v životě ani v jeho spisech nenalezneme ničeho revolucionářského!

Roku 1882 rozloučil se s milovanou družkou života svého a brzy na to úmrtí starší dcery jeho, provdané za socialistu Longeta, dodaly hlavní ránu zápasy porušenému zdraví jeho. Postonával, až konečně dne 14. března 1883 podlehl chorobě v Aržantej u Paříže. Zesnul tak klidně, že příbuzní domnívali se, že slabostí v lenošce usnul, a uvedli k němu Engelse, jenž dlouholetého přítele přišel navštívit. Avšak nezastal ho již mezi živými — duše Marxova odletěla již tam, kde spokojenost a mír, — do říše nekonečnosti!

Smrt jeho oplakávaly dvě dcery, jedna provdaná za Pavla Lafarga, poslance socialistického, a druhá, dosud svobodná agitátorka anglická Eleonora, a s nimi proletariát všech národů a zemí želel ztráty nejgeniálnější hlavy své.

* * *

Když jsme seznali život Marxův jako velikého organisátora, zbývá nám ještě vylíčiti jej jako slavného spisovatele národohospodářského, jako jednoho z prvních zakladatelů moderního, na výši vědy stojícího socialismu.

Žádný z mužů, kteří snažili se, aby společnost postavila se na lidštější zásady, by dopřála onomu činiteli, jenž pracuje pro všechny stavy, rovné právo ve středu svém, nedodělal se s náukami svými takového výsledku jako Karel Marx. Většinou upadly v zapomenutí, a přívrženci jejich se rozptýlili. Owenismus, simonismus, furierismus, mutualisté, federalisté a všechny odrůdy snah pro opravu společenskou neměly tak dlouhého trvání jako zásady Marxovy, které rozhlásily slávu mistra svého po celém světě a měly největšího vlivu na duševní život německého dělnictva. Nejprvnější vůdcové dnešní mohutné sociální demokracie německé Liebknecht a Bebel znají se k tomu, že jsou jeho učňové, kteří kážou jenom jeho nauky.

Sociální demokracie německá jest dnes nejmocnější, majíc přes 30 zástupců svých v parlamentě. Nejen však v Německu, nýbrž i v jiných zemích ujalo se učení Marxovo. Ve Švýcarsku Filip Becker, v Rakousku Oberwinder, Adler, v Čechách Zápotocký, na Moravě Hybeš, v Polsku Krusiński, v Uhrách Frankel, v Dánsku Lilienkrantzová, ve Francii Malon, v Rusku Utin a Plechanov, v Itálii Kafiéro, v Belgii Bertrand, v Holandsku Nývnhúz, v Anglii Hyndmen, ve Spojených státech Gronlund stali se horlivými apoštoly zásad Marxových a úsilovnou agitací jejich podařilo se také v jmenovaných zemích je rozšířiti.

Karel Marx založil pověst svou jako sociální vědátor spisem svým „Kritika politického hospodářství“ a „Kapitálem“. Dle výroku jeho zájmy dělnictva proti kapitalistům jsou všudy stejné, **povyšují se nad rozdíly národností**, a proto musí dělníci dosáhnouti politických práv, aby zlomili kapitalistický útisk.

Marx založil soustavu svou na práci! Někteří národohospodářští spisovatelé tvrdí, že veškeré bohatství pozemské v přírodě se zakládá, oproti čemuž však Marx postavil zásadu: přírodní bohatství, jako jsou nerosty, dříví, obilí atd., byly zde od věků a nebyly vlastnictvím nikoho, až teprve lidé, kteří počali suroviny ty obráběti, ujali se jich držení. Z toho nevyhnutelně vyplývá, že jediným pramenem hodnoty jest **práce** a pochází-li každá **hodnota** jedině z práce, musí vydobyté bohatství přírodní náležitosti jenom **pracovníkům**, a je-li práce jediným zákonným pramenem **vlastnictví** — musí býti pouze dělníci **vlastníky!**

Skorem všickni národohospodářští učenci, Smith, Ricardo, Bastiat, Tyér potvrzují, že zákonitým vlastnictvím jest práce a přec, kdyby někdo řekl, že kapitál jest ovocem loupeže, tak mnohý by se nad tím pozastavil — a přec jest to jenom přirozený důsledek toho, co jsem prve řekl.

„Pouze práce,“ praví Marx, „jest spolehlivým a pravým měřítkem, kterým se může hodnota všeho zboží ceniti a srovnávati. Pro toho, kdo pracuje, musí nevyhnutelně množství práce míti stejnou hodnotu v každém čase a na všech místech.“

Ohromné nahromadování zboží tvoří bohatství společnosti za nynějšího způsobu kapitalistické výroby. Výrobek nebo zboží určené k zaměnění jest první forma bohatství ve společnosti moderní. Jedenkaždý předmět, který jest k nějakému užitku, má dva druhy hodnot. Nejdrive má

hodnotu, jak mnoho vlastností svou odpovídá potřebám člověka, to jest hodnota užitečná, má však ale ještě jinou hodnotu, která se měří podle toho, jak dalece zřící se jí může vlastník, aby sobě zaopatřil nebo vyměnil jiný předmět. Tyto dvě hodnoty, na pohled stejné, neshodují se vždycky. Hodnota užitečná závisí na velikosti potřeby: předměty stravitelné, jako jsou chléb a jiné pokrmy, podržují svou hodnotu, ale jako předměty výměňovací budou platit více nebo méně, dle toho, jaká jest úroda a jaké ceny obilí na trhu. Boty, které nosím, jsou mi k užítí, potřebuji jich, avšak kdybych sobě za ně chtěl řekněm od Zulukafru vyměnit předmět jiný, sotva by na to přistoupil, poněvadž jich nemůže potřebovat, nemají pro něho hodnotu užitečnou.

Práce lidská měří se toliko mírou času; obnáší tolik a tolik hodin, dní atd. a toliko skutečný, nutný čas práce k vyvedení tvoří hodnotu pravou výrobku. V zřízení kapitalistickém čas jest vším a člověk ničím. Stává se strojem, jehož činnost se měří časem. Ne velikost výrobní síly práce, nýbrž čas potřebný k výrobě jistého předmětu určuje hodnotu jeho. Všecko zboží jako hodnota jest měřeno jistým počtem pracovního času, který na něm soustředěn lí.

Oběh nebo výměna zboží netvoří žádnou hodnotu. Kapitál lze rozdělit na dva druhy: kapitál stálý, který skládá se ze surového materiálu, pomocných prostředků a nástrojů pracovních, a kapitál směnný, který kupuje pracovní sílu. Kapitál stálý nevzrůstá, poněvadž má jen hodnotu užitečnou, která v něm uložena, avšak kapitál směnný, jenž zakoupil pracovní sílu, vyvozuje přebytek hodnoty. Kapitalista kupuje pracovní sílu — má v ní hodnotu užitečnou i směnnou; směnnou nadhodnotu tím, že dělníku dá pouze náklad na obživu, a hodnotu užitečnou tím, že všechna práce za náklad obživný vyrobena, má vždycky větší hodnotu nežli cena, za kterou síla koupena.

Abych podal příklad srozumitelný: Továrník nábytku jako kapitalista zakoupí surovinu, prkna, pořídí nástroje, zkrátka zřídí dílny. Kapitál, kterého k tomu užil, jest stálý, on se neztratí, poněvadž vězí v každém výrobku sdělaném, jeť to kapitál užitečný. Najme sobě řekněme 10 dělníků, kterým dá každému po 9 zl. týdně — tudíž 90 zl. — A ti celý týden sdělávati budou šatníky a vyrobí jich za týden 24. Surovina, totiž prkna a potřeby k tomu užité mají cenu 84 zl., pravá hodnota jednoho šatníku: totiž hodnota suroviny a hodnota vynaloženého na něj času se strany dělníka obnášela by 7 zl. 25 kr. Továrník nábytku však, jelikož sám tolik šatníků nepotřebuje, vymění je za něco jiného — totiž za peníze. Avšak šatník, který dle suroviny a dle míry vynaložené na něho práce měl by hodnotu 7 zl. 25 kr., při vyměňování za peníze stál by 13 zl., tu jest tedy nadhodnota vyměněním čili kapitálem směnným povstala. Továrník koupil pracovní sílu na 60 hodin týdně, dal jí 9 zl. a čím více oněch šatníků zrobila, tím větší směnná nadhodnota, tím větší jeho výdělek. Hodnota suroviny ta ze dřeva šatníku nikdy neuteče. Směnným kapitálem tvoří se bohatství.]

Práci dělníkovu rozdělití možno na dvě periody: v jedné práci na svou obživu, na sebe sama, a práci takovou zváti lze společensky nutnou; v druhé periodě však pracuje na prospěch kapitalisty — a to nazývá se n a d p r a c í.

Pod názvem mzdy a rozdělení pracovního dne skrývá se jedna část nezaplacené práce čili jinak řečeno: vykořisťování.

Dělení práce účinkuje na změnu formy výrobní rovněž jako soustřeďování nástrojů pracovních. Mistr, mající jednoho neb několik dělníků, musí někdy sám pracovati a proto také není kapitalistou. Není dělníkem ani kapitalistou — není to ryba, není to ráček, je to pulec.

— Zvětšuje-li ale počet pracovních sil, může se z něho stát kapitalista.

Kapitalistický výrobnik nečeká jako malý mistr na poptávku, nýbrž on ji předchází a zanaší zboží své na trh. Nabídka vynucuje tu poptávku.

U kapitalisty stává se všechno zbožím; dělník přestává býti svobodným dělníkem a stává se také zbožím, pracovní silou, kterou kapitalista kupuje a vykořisťuje tak dlouho, dokud je k potřebě.

Dělník pod útliskem kapitálu prodává nejen pracovní sílu svou, nýbrž on musí za příčinou nízké mzdy zaprodávati i pracovní sílu své ženy a svých dětí a stává se tak obchodníkem s otroky v malém. Stroje utvořují uměle nadbytek pracovních sil a zahánějí zahálejší do takových podniků, které dříve pro těžkou a nebezpečnou práci ukládaly se zločincům.

Čím větší počet dělníků kapital zaměstnává, tím více dobývá se nadpráce, tím větší zisk a nahromadování bohatství na jednom pólu společnosti kráčí stejným krokem s nahromadováním bíd, otroctví a mravní kleslosti třídy na druhém pólu, která svou výrobou působí vzrůst kapitálu. —

Vzmáhající se vykořisťovací síla kapitálu působí vyvlastnění stále širších kruhů společenských. Tento vyvlastňovací pochod ničí soukromé malé vlastnictví: malorolnictvo a maloživnostníky, a seskupuje je u veliké celky. Proletář ve všech zemích úžasně roste. Tak jako vydědil kapital dělníka, vydědňuje znenáhla malého kapitalistu sedláka a živnostníka. Kapital sám sebou jest nečinný: jest to mrtvá práce, která se může oživit pouze jako upír ssáním živé práce a který žije a tučnící tím více, čím více jí vyssaje.

Kapitálu při tom pomáhá úvěr, který jest výhradním aparátem k soustřeďování kapitálu. Čím dále, tím více dělnická armáda roste a s ní roste také její odpor,

počiná se prudký boj mezi kapitalisty a dělnictvem. Vykořisťování dostupuje takových mezí, že ohrožováno jest zdraví a délka života pracujícího lidu a tím podkopává se zároveň společnost sama. Proto také nuceny jsou vlády vykořisťování klásti hranice. Že se tak děje se šetrností až přespřílišnou, nepotřebují zde tuze dlouho vykládat, neboť znáte to sami!

Nynější a příští dějiny nebudou vykazovati bojův národnostních, ale vyličovati budou obrovský zápas, boj třídy chudé, povržené proti vykořisťovatelům, a v boji tom pomáhati nám budou všechny elementy kapitálem ožebračené: rolník, živnostník, malý úředník a obchodník. Čím boj ten stane se povšechnějším a mezinárodnějším, tím opravdověji a rychleji vésti může k vítězství — k přeměně lidské společnosti! A boj ten vybojován býti musí!! Třídní boj jest dobývání práv, jest donucování privilegované třídy k ústupkům. A boj tento netřeba vésti cestou násilí, se zbraní v rukou, nýbrž on jest možný i **cestou zákonitou**.

Čím jest třídní boj? Zápasem o život. Potřeba žiti a rozmnožování se. Čím snáze tato potřeba se ukojiti dá, tím méně příčin k boji. Boj ten odehrává se v říši rostlinstva i v říši živočichů, hlavně mezi jednotlivci, v lidstvu stává se čím dále, tím více společenským. Napadení a krádeže uvnitř společnosti počínají se pokládati za přestupek, přečin, zločin; avšak válce, přisvojení velkého kusu půdy dává se význam čestný, veliký, skoro význam cnosti! Čím více společnost se rozvíjí, vnitřní válka nemohouc projevovati se v hrubé formě násilí, bere na sebe plášť vykořisťování, který se vzrůstem sebevědomí společenského stále a stále se mění.

Kapitalisté v poměru k dělníkům jsou kupci, kupují jejich pracovní sílu; dělníci pak jsou prodavači svých svalů a žilobití. Pracovní síla zbožím. Objeví-li se jí na trhu nadbytek, klesá její cena. Jistá část lidí jeví se společenským břemenem, přebytnou.

Toto přelidnění vytvořil kapitál a nikoli věčný zákon přírody. Shrnul pracovní lid venkovský z počátku v obrovské klubko lidských těl na jedno místo a pak znenáhla jal se strojem vytlačovati je z výroby. Síly ty však nevrací se více k původnímu povolání ani na půdu svou rodnou, odkud vyšly — nýbrž ony tvoří rezervní armádu sil pro kapitál, disposiční vojsko vykořisťovatelů. Přetížení prací zaměstnané části dělnické třídy rozmnožuje řady její rezervy, kdežto naopak zvětšený nátlak, který tato rezerva konkurrencí svou činí na pracující část dělníků, přinucuje tuto k přespřílišné práci a poddávati se na milost a nemilost kapitálu.

Odsouzení jedné části třídy dělnické k nucené zahálce proto, že druhá část prací je přetížena a naopak, stává se prostředkem ke zbohatnutí jednotlivého kapitalisty a spolu uspišuje vytvořiti průmyslové rezervní vojsko do té míry, která odpovídá pokroku společenského nahromadění.

Zákon o lidnatosti podmíněn jest různými okolnostmi. Tam, kde málo silnic a železných dráh, může se snadno vyskytnouti, méně za to však ve městech s prostředky komunikačními.

Ze zákona lidnatosti vyplývá boj o život, z boje o život boj třídní, zboje třídního — poměrné přelidnění. Odstraňme rozdělení obyvatelstva na ty, kteří mají výrobní prostředky a na ty, kteří nemají ničeho kromě holých mozolných rukou, a poměrné přelidnění bude řídicím.

Čím větší počet dětí u dělníka, tím větší má dělník starost o zítřek, tím cítí se slabší v boji o existenci a tím snadněji poddává se vykořisťování. Úmrtnost dělnických dětí jest ohromná a tím větší musí býti, čím děti více jsou zanedbány a nevšímány, špatně nebo nedostatečně živěny. Jistá část dětí k svému neštěstí neumírá záhy, nýbrž žije do 15 až 16 let, zapřažena jsouc do těžké, pekelné práce v továrnách a dolech, ubírajíc zároveň výdělkem dorostlému a silnému dělníku.

Přes ohromný počet úmrtí třída dělnická vzrůstá rychle.

Snadnost dostatí dělníka, praví Marx, působí u kapitalisty, že délka života dělníkova je mu lhostejnou, jen když pracovní výkon neochabuje. Neměl pravdu Furiér když řekl, že ti, kteří snaží se zakryti následky zákona lidnatosti, slouží jenom militarismu a velkokapitálu?

Jisto jest, že společnost přemění se a s ní i výroba. Kdy tak se stane, zda brzy či později — nemožno určití, jelikož závisí přeměna ta i od politických převratů. Avšak možno bezpečně prorokovati, že po kapitalistickém způsobu výroby následovati bude společenská výroba. Jakou bude míti asi tvářnost, rádi byste věděli.

Na místě soukromého vlastnictví nastoupí v nové společnosti výroba součinná, čili jinými slovy řečeno: kolektivní. Nástroje pracovní a vše, čeho ku práci potřeba, nebudou patřiti soukromým osobám. Po kapitalistovi nastoupí soubor družstev, jenž upraví výrobu podle společného plánu, vezme ji pod svou kontrolu a učiní konec všem občas vracejícím se pohromám hospodářským. Sdružená výroba spojí se sdruženým rozdělením jejího zisku. Peníze stanou se nepotřebnými. Vyrabitelé mohou dostávatí poukázky, za které budou odebíratí odpovědné množství ze společenských spotřebných skladů. Pracovník nabude samostatnosti a osobní svobody, které v dnešním kapitalistickém zřízení nemá, přestane býti námezdníkem, stane se skutečným členem společnosti, přestane býti zbožím, pouhou věcí — **stane se člověkem!**

Velký průmysl a rozsáhlá kultura polní, v nichž nejlépe technické vědy působiti mohou, dospějí ku své dokonalosti.

V novém zřízení i rodina dostane jiné, dokonalejší tvářnosti, neboť nový národohospodářský základ přiděluje ženám, mládeži a dětem obojího pohlaví mocnou úlohu mimo dům v kruhu společensky organisovaného celku; vychování dětí vejde též na dráhu prospěšnější a účelnější.

Lidstvo pracující, utvoříc novou společnost, stane se jedinou třídou, v níž všichni budou musiti pracovati,

a tím dnešní rozdělení na třídy a s ním spojený vzájemný jich odpor pomine.

Požadavek dělnictva za odstranění zastaralých řádů a způsobení nového systému výrobního jest zájmem celé společnosti, celého lidstva, neboť dělnictvo nežádá tu pro sebe žádnou výsadu, a jeho zájem jest zájmem celé společnosti. Dělnictvo opírajíc se o práci, nikoho od ní neodstrkuje a odstrkovati nemůže. Jest tedy věc jeho požadavkem celého lidstva, jeho svoboda — svobodou lidstva samého, jeho panování — panováním všech.

*

Tyto ideje obsaženy* jsou* v větší části ve spisech Marxových. Jim věnoval velkou část činného života a ony staly se jaksi posvátným odkazem uhnětenému lidu, našly schopných duchů, kteří myšlenky tyto rozvedli šíře, dali je do majetku obecného, přičinili se, by ve známost vešly nejen do nejzapadlejší chatrče chudáka, ale aby našly také cestu do paláců knížat a mocných tohoto světa.

Otice dnes posmrtnou památku velikého mistra socialistického učení, slibme sobě, že v náukách a zásadách jeho vytrváme, že šířiti všude chceme myšlenku vymanění dělnictva z moderního otroctví kapitálu.

Jako jasný příklad zářiti nám bude do budoucnosti neúnavná činnost Marxova, z ní bráti budem útěchu i posilu v krušných dobách strasti a pronásledování. Že doba zkoušek a těžkých dnů přijde, víme bezpečně.

Neboť žádná nová ideja neobešla se bez mučedníků, my podstupujeme s radostí tento boj za všelidskost a sílení jsme v něm přesvědčením, že — — **zvítězíme!**

A ku současné společnosti ostatní voláme:

Ne volnost zlatu, zchytralosti lestné
v zisk plenit bratři bědu, slabší um,
ne volnost sobcům, trubicům, šejdiřům —
než volnost dobru, pravdě, práci čestné
zas dobývej a střež!

125-0

Vzdělávací bibliotéka „Truhlářských Listů

číslo 4.

12-88/
196

VÝZNAM A UŽITEK ODBORNÉHO SPOLČOVÁNÍ.

Dle Emila Kralika spracoval

Frant. Schaller.

❧ Cena 10 kr., poštou 12 kr. ❧

V PRAZE 1893.

KNIHTISKÁRNA VONDRUŠKA A KOLANDA V PRAZE-KARLÍNĚ.

Nákladem časopisu „Truhlářské Listy“.

I.

V poslední době rakouské dělnictvo všemožně usiluje o to, by vyprostilo se z járna otrockého jak na poli *politickém*, tak i *hospodářském*. Poznalo, že v obou směrech musí býti pracováno, a má-li proletář dosíci náležející mu důležitosti a moci na poli hospodářském, že musí současně pokoušeti se neunavnou agitací o vymození *politických práv*. Obé jest nerozlučně spolu sloučeno!

Proto u nás v Rakousku s *odborným organisováním dělnictva zároveň zasazujeme se a bojujeme za všeobecné, stejné a přímé hlasovací právo*; z příčiny té vedle zápasu o zkrácení doby pracovní, řádné ochranné zákonodárství a vymození lepších životních podmínek vůbec, voláme po *sвободе smlouvání se, po skutečném právu shromažďovacím a po nefalšovaném, spravedlivém zákonu spolčovacím!*

Pojednání toto má za účel, vyložiti pracovnímu lidu význam a užitek odborného spolčování co nejstručněji a nej-
přehledněji.

Ty časy dávno minuly, kdy *odborné spolčování* od mnoha dělníků pokládáno bylo za malicherné, kdy i jednotliví dobří

soudruzi naší strany obávali se, že proletář sdružováním tím zbloudí od svého původního cílu: *osvobození pracovního lidu z otroctví mzdového* a síly svoje utratí v podřízených společnostech a pokladnách. Dnes přesvědčen jest každý, že právě *odborné spolčování* jest výtečný, ne-li nejlepší prostředek k dosažení svrchu řečeného cíle, že jest výbornou a břitkou zbraní každému dělníku na vymožení lepšího života.

Dosud však máme veliké zástupy neuvědomělých, doposud na sta soudruhů vůči snahám celého proletariátu chová se cize. Abychom celé sestrojení odborného sdružení vyličili, nesmírné výhody spolčování toho objasnili, jim vysvětlili, čeho se pomocí jeho mohou dodělati a tím přiměli je k spolupůsobení na společné práci proletariátu: *vymaniti se z dosavadního podruží*, toť účel těchto řádek.

II.

Výbornou a břitkou zbraní nazvali jsme v předešlém odstavci odborné spolčování, a věru, odborný spolek, jenž má odolávati všem útokům na zkrácení mzdy a prodlužování pracovní doby, pochopí-li dobře účel svůj, také takovou zbraní skutečně jest.

Zaměstnavatelé a podnikatelé poznali důležitost a význam *odborného spolčování* již dávno a proto snaha továrníků a vyrabitelů v poslední době nese se k tomu, zejména v Německu, aby dělnické organizace odborné byly zničeny. Avšak dělnictvo houževnatě brání se proti takovým útokům a tak mnohý náraz zaměstnavatelův odražen byl s takovým důrazem, že

některým zašla nadobro chuť jej opakovati, a dělnictvo v tomto boji teprve seznalo jak náleží, jak cennou a výbornou zbraní pro něho jest *odborné spolčování* a jak důležitým činitelem jest pro pokrok proletariátu vůbec.

K dosažení lepších podmínek životních, k čemuž dlužno hlavně počítat *zvyššení mzdý*, je zřízení kruhu dělníků stejného povolání téměř nezbytným požadavkem. Pakli v poslední době v Rakousku tak mnohá stávka dopadla nešťastně, toho vinou jest buď nedostatečná, neb úplně scházející *odborná organisace*. Začasté beze všeho rozmyslu, bez dobře uváženého cíle spustilo se dělnictvo neprozřetelně do mzdového zápasu.

Nepřihlíženo patřičně k poměru poptávky a nabídky pracovních sil, neshledány všechny prostředky k zamezení nabídky, nedbáno toho, zda jedna část dělnictva ostane v práci a nevyšetřena mnohdy ani vhodná doba ku stávce, tak že se i stalo přerušení práce někdy zaměstnavateli skoro vítaným.

Jinak také nemohla stávka skončiti nežli nešťastně, neboť to vše může vyšetřiti a obstarati jen odborný spolek, a kde takový chybí, tam zapotřebí *zvlášť příznivých okolností*, aby dělnictvo ze stávky vyšlo vítězně.

Jenom *odborný spolek*, jenž všechny neb alespoň největší část dělníků stejného odboru v sobě soustřeďuje, může posouditi stav výroby a zjistiti okamžitý poměr poptávky a nabídky pracovních sil. Jednotlivec jen hádá do neurčita a tapá v nejistotě.

Avšak odborný spolek, který poskytuje *podpory nezaměstnaným* svým členům, sezná na první pohled, zda výroba se rozmáhá, odbyt kvete a tím i doba příznivá ku stávce,

aneb zda-li množství nezaměstnaných příslušníků toho odboru oblehá dvěře dílen a vrata továren nabízejíc se, krutou nouzí doháněno, ku práci za každou cenu, kterou jiní před nimi opustili. *Odborný spolek* má prostředky po ruce, které mu zjevují kolísavý obraz nabídky a poptávky — *seznam nezaměstnaných*, který důležité služby koná v udajích socialní vědy.

Odborný spolek má větší ještě působnost. Může přímo účinkovati na *nabídku práce*.

Pokaždé, když ku př. knihtiskaři ku mzdovému zápasu se odhodlají, vypraví jistý počet mladších svobodných dělníků z místa, kde buď se vyučili neb pracují, do světa na zkušenou, když napřed vyplatili každému z nich značnější částku peněz jako cestovní podporu.

Spůsobem takovým nabídka sil se značně ztenčí a nastanou okolnosti pro stávku daleko příznivější. Třeba tito mladí dělníci jinde práci neobdrželi, podporu cestovní dostanou však všude, kamkoli dorazí; není sice skvělá, avšak chrání je tak dalece, že nemohou býti na cestě jako tuláci sebrání.

Odborný spolek má úplně v moci své některé místo *uzavřítí*, ano třeba celý okres nebo kraj prohlásiti za »uzavřený«; může totiž různými prostředky, jako jsou ku př. zrušení cestovní podpory pro okršlek ten, aneb nepřijímáním členů k odbornému spolku, ještě před zahájením stávky příchod a vzrůst cizích pracovních sil zameziti a tím každé poptávce po práci zabrániti, což pro zaměstnatelé tak mrzutá věc, že přiměla mnohého z nich k tomu, by v požadavky volky nevolky svolil, aniž by vyčkal stávku. Pakli *odborný spolek* rozsáhlý, může sobě věc tu i *soustředěním sprostředkování práce* snadno zjednodušiti.

Čím více *odborný spolek* členů čítá, tím snadnějším je mu každý mzdový zápas vůbec.

Spůsobem takovým *odborné sdružení* dosáhne velkého vlivu a moci, které by jednotlivec aneb několik osob nikdy nedocílilo.

Aby nabídku pracovních sil ovládal, má *odborný spolek* ještě jiných prostředkův. Tak jako mocí a vlivem svým vymáhá příznivějších podmínek pracovních a mzdových pro své členstvo, tak je *odborný spolek* bedlivým a svědomitým strážcem, jakým jednotlivci nelze býti, nad *dodržováním smluvené mzdy a ujednané pracovní doby*. On může činiti na své příslušníky mravní nátlak, aby ku př. nikdo z nich nepracoval více jak devět hodin denně; pakli spolek *odborný* rozvětven po celé zemi, může obeznámiti všechny členy své důkladně s významem zkrácení pracovní doby, neboť má *prostředky* šířiti agitaci, on je ustavičným vykladačem a objasňovatelem v různých otázkách, pořádá schůze, vydává časopisy, brožury atd. a tím obmezuje nabídku po práci.

Zaměstnavatel nenachází více tolik obmezenců, kteří hotovi jsou pracovati dvanáct a více hodin ve dne, v noci, v neděli a ve svátek; továrník nucen výrobu uspořádati tak, že ne více jak devět neb deset hodin v dílnách se pracuje, což má v zápětí přibrání pracovních sil a stoupnutí poptávky po lidské síle.

K tomu ke všemu přičinila se odborná organisace!

A tak jako s pracovní dobou, má se to i s ostatními pracovními podmínkami.

Odborné sdružení v každém svém příslušníku vzbuzuje větší míru samostatnosti, neodvislosti, jelikož poskytuje i *právní*

ochranu. Dělník není více nucen dáti sobě od továrníka a jeho stvůr: dozorců, dílovedoucích, faktorů, prvních dělníků a jak se ta havěť jinak ještě jmenuje, vše líbiti.

Neobává se okamžitého propuštění z práce a na urážky, srážky se mzdy dovede dáti důkladnou odpověď, jelikož jej v případě nezaměstnání odborný spolek *podporuje* a opatří mu prostřednictvím svým místo jiné. Sprostředkováním práce *odborným spolkem* zamezí se různé, dělníka málo důstojné prosebné pochůzky o práci, tak že zaměstnavatel, ač nerad, nucen jest vyhledávati odborné sdružení, aby našel v místě nových pracovních sil. Továrník nenachází více dělníky, kteří by choutkám a libůstkám jeho hověli a ničemné šantročení s lidskou silou trpěli. Neodstraní-li zlořády v dílnách neb fabrice své, nepřestane-li s dělníkem nakládati jako s tažným mezkem, přihodí se továrníku podobnému, že ostane dlouhý čas bez schopných sil. Nepřihlížeje ani k tomu, že odborné sdružení dovede vynutiti toho, by s příslušníky bylo slušně nakládáno, k čemuž později ještě se vrátíme, má nepopíratelně veliký vliv na tržiště lidských sil, je závažím v poptávce a nabídce pracovních sil.

Početně silná odborná organizace je mocným činitelem ve výrobě, ona jí začasťe dává i směr, jelikož zaměstnavatel musí na ni počítati a nelze mu posmívati se její požadavkům a při spáchané nespravedlnosti a nestydatosti nelze vzepření její odbyti jen potupným výsměchem, jak stalo by se případě tom jednotlivci.

III.

Odborné spolčování má však také velký *mravní význam*. Ukázali jsme již, jakou měrou přispívá mohutností svou k tomu, aby pracovní podmínky příslušníků jeho se zlepšily, ono však organisováním mzdových zápasů pomáhá dobývatí větší mzdu, zkracovati pracovní den a vynucuje slušné zacházení. Mnohý z čtenářů našich zajisté nabyl už zkušeností v tom, že s dělníkem, jenž odbornému spolku náleží, zaměstnavatel lépe nakládá, nežli s takovým, jenž žádného odborného sdružení není členem.

Zaměstnavatel *obává se* onoho množství soudruhů, jež za zády každého člena odborného spolku stojí.

V příslušníku organisace dělnické roste pak sebevědomí, jelikož spoléhati může pevně na soudruhy za ním stojící, že nedopustí tomu, by lidskost byla potupena a on na cti své jakkolivě byl zkrácen. Za každých poměrů životních jedná pak jako muž a nikoli jako poddaný, ku všemu schopný otrok. Pro zaměstnavatele je taková organisace odborná velmi — nepříjemná, čemuž rádi věříme, na štěstí však neskládá se svět ze samých jen fabrikantů a mistrů!

Odborné spolčování vymaháním lepších podmínek pracovních, a tím i životních, zabraňuje úplnému tělesnému zmrzačení, zakrnění, hynutí pracovní třídy. Jestli dokázáno, že v těch průmyslových krajích, kde dlouhá doba pracovní zavedena, až hrůza malý počet branců schopen vojenské služby. Kde dlouhá doba pracovní, tam i velká spotřeba pálenky a kořaleční mor tam domovem. Kde dlouhá doba pracovní, tam

i nízká mzda, sídlo zločinů a přestupků, tam nalezneme i lidi neznajících ani čísti ani psátí. Zkrátka, kde dlouhá doba pracovní, tam jistě nestává odborné organisace, za to ale nesmírná bída, nezměrná nouze a všechny prameny lidského neštěstí.

Kdyby panující třídy nebyly tak zabeďněny v úzkoprsem sobectví, musily by odborná sdružení téměř velebiti, na místě toho však je pronásledují a potlačují za to, že snímají břímě se státu a vládnoucích tříd.

Jelikož odborné spolky obracejí zřetel svůj k dodržování a zvyšování mzdy, mají tím také vliv na lepší životosprávu dělníka. Nadvýroba zboží, přivádějící hrozné krachy, nedá spáti měšťanstvu a »badatelé« prolézají nejodlehlejší kouty světa, aby vypátrali nové obvody pro nadbytek výroby, která vyšší mzdou usnadňuje koupěchtivost širších vrstev. Pánové měli by ubohé divochy, kterým pod pláštíkem kultury a křesťanství prodávají svou špatnou kořalku, boty a kalhoty, by nahotu jich přikryli, zanášejíce s věcmi těmi zároveň také příjici a jiné »vymoženosti« civilisace, nechati na pokoji a nenucovati jim tuto »osvětu«! Učinili by mnohem lépe, kdyby dělníkům ve vlasti své platili lepší mzdu, by tito mohli zakoupiti sobě obuv a oděv, čímž by výrobky ty nepotřebovaly vyvážeti za moře. To jest však jen zbožné přání. Žádati od nich takovou prozíravost, toť holou nemožností. Vše musí na měšťáctvu býti *vynuceno* a v první řadě dovede toho *odborné sdružení*!

Kulturní význam odborného spolčování není tím snad u konce. Vše to, co vybojuje *odborné sdružování*: vyšší mzdu, kratší dobu pracovní, samostatnost a neodvislost dělnickou, tvoří

jen základ k tomu, čemu měšťácká třída zvykla si říkati základ vzdělání a mravu: šťastný život rodinný, pečlivé vychování mládeže, větší vnímavost pro vzdělání a stoupající schopnosti. Vzhledem k tomu, kdyby měšťáctvu žvanění jeho šlo od srdce, musilo by působení odborných sdružení radostně uvítati.

Na místě toho však setkáváme se s pustými nadávkami na necnosti dělnictva, které jenom nouzí a bídou si je snad osvojilo, avšak u měšťáctva necnosti tyto kvetou jedině ze zpupnosti a dlouhé chvíle. Podporujte *odborné spolky*, aneb lépe řečeno, nechte je na pokoji, nepronásledujte a nepotlačujte jich, neboť tím uspoříte sobě stavbu polepšovaten, káznic, nucených robotáren a jiných pěkných »ústavů«! Advokáti a soudcové vaši povedou okázale pohodlný, klidný život a cely žalářů nebudou přelidněny jako za našich dnů!

IV.

↳ *Odborné spolčování* má nesmírnou důležitost pro celou výchovu proletáře, neboť působí na jeho hospodářské i politické vzdělání. Nehledě ani k tomu, že snaží se rozšířiti vzdělání mezi příslušníky svými přednáškami, knihovnami, schůzemi, odbornými časopisy atd., ale *odborné spolky* působí k tomu, že *všichni* dělníci jsou spolu ve všech potřebách za jedno, že v nich uzrává *vědomí třídní*. Nic netuží tak cit vzájemné pospolitosti dělnické, nadšenou obětavost a železnou kázeň, jako mocnou organizací odbornou řízený *boj za zvýšení mzdy*. Tím zocelí se mysl pracovní třídy, naučí ji býti statečnou, až nadejde čas, kdy osvobození celého stavu bude blízkým.

Spolky odborné jsou cvičnou školou pro život, ony vychovávají nám i charaktery a úloha jejich den ke dni se šíří. Obdivujeme-li se vzrůstu francouzské, německé a belgické sociální demokracie, vzpomenouti musíme při tom, že byla to odborná sdružení, jež přivedla statisíce nových vycvičených branců do tábora sociální demokracie.

Také české dělnictvo dochází znenáhla k poznání, že jen v zakládání *odborných spolků*: místních, okresních, krajových neb zemských kyne mu záchrana. Dělnictvo naše musí pomoci sobě — *samo*, neboť marně by čekalo na nějakého nového mesiáše!

Protož doporučujeme vám všem, bratři v práci a utrpení, *byste zakládali všude*, ve městech i na venku, pokud toho zákony a politické úřady dopustí, *odborné dělnické organizace*!

Spolčováním odborným vycvičí se dělnictvo uvažovati o hospodářských a průmyslových ústrojích. Zde naučí se i původně neuvědomělý pracovník, jenž snad navnaděn vyhlídkou, že bude v době nezaměstnaní podporován, k odbornému spolku přistoupí, znáti způsob výroby, zákony a důsledky z ní vyplývající. Tu dojde k poznání, že jen *společně* se všemi soudruhy svého odboru možno čeliti mocnému kapitálu podnikatele, sezná, jakým způsobem připravuje a podstupuje se zápas za zvýšení mzdy neb zkrácení doby pracovní a množství jiných věcí. Naučí se, kde a kdy nasaditi všechny páky, by trpký osud jeho mohl býti zlepšen, nepřekvapí ho různé události, neboť bude přesvědčen, že byly jen nezbytným a jistým následkem nynějšího systému výroby. Počne přemítati, počne pátrati po příčinách hospodářského úpadku a dojde závěrečně k tomu, že musí také on účastniti se života *politického*, že

nejen ve spolku odborném, nýbrž všude a v každé době pracovati musí k tomu, by vliv kapitálu krok za krokem byl zeslabován a převaha jeho zlomena.

Marnými jsou obavy těch, kdož myslí, že ruchem v odborných organisacích politická činnost dělnictva je oslabována neb ztenčována. Ba právě naopak.

Hnutí jednotlivých odborů ve mnohých směrech souvisí s politikou, což doznati musí každý, kdož není slepotou poražen.

Vypukne-li stávka, tuť obyčejně onen nesmírně vychvalovaný »soulad« mezi prací a kapitálem vezme hanebně konec a shledá se, že má to i podklad politický. Jakmile stávkující dělník spatří, že *všechny* politické strany proti němu stojí, žádá-li zkrácení doby pracovní jen o půl hodiny, tu leží na bíledni, že napadne i jemu myšlenka, aby se svými stejně smýšlejícími soudruhy založil politickou stranu, která by zájmy utlačovaných hájila naproti kořisticím stranám majetkovým. Uzří-li pak, jakým způsobem všechny zákony vyúžitkují se proti němu, jenž stojí zde bez práva a ochrany, vznikne v něm přirozeně žádost, že *nutnou potřebou pro něho, by nabyl také on nějakého vlivu na zákonodárství.*

Proto měšťácké politické strany málo návidí odborné spolčování, hledí je překaziti buď přímým potlačením aneb kladou mu všelijaké překážky v cestu, jako ku př. v Rakousku počínají zapínati se odborná společenstva do těsné kazajky středověkého cechovnictví.

Tak, jak jsme byli vyličili, má se to se všemi otázkami, jež na *odborné spolky* dolehnou. Vezmeme na př. otázku zkrá-

cení pracovní doby. Z počátku projednává se otázka jen v hranicích vlastního odboru.

Spolek nebo-li organizace počne zasazovati se o zkrácení pracovního dne, avšak neprosadí toho na všech místech. V některé živnosti neb řemesle prosadí se v Praze řekněme devítihodinná doba pracovní, na venku však, kde *odborný spolek* tolik půdy a vlivu nemá, bude se pracovati ustavičně jedenáct hodin denně. Rozumí se samo sebou, že poměry takové slušno nazvati nepřístojnými. Přírozený následek toho jest, že nízká mzda (s kterou spojena je skorem vždy také delší doba pracovní) venkovských dělníků sešroubuje dolů i mzdu pracovníků ve městě. Po delší zralé úvaze v odborné organizaci dochází se k náhledu, že nevyhnutelně třeba, aby zlu tomu bylo odpomoženo, *zákonem ustanoviti normální délku pracovního dne.*

Totéž opakovati se bude pokaždé, kdy vynalezne se nový stroj, jenž na sta a tisíce dělníků připraví o chléb.

Snaha po upravení zdraví šetřících místností pracovních, chránidla proti úrazům, regulování učednictví, kterým zabývají se odborná společenstva, všechny tyto předměty náleží do oboru ochranného zákonodárství, tudíž k *sociálně-politickým* opatřením!

Odborné organizace mohou sledovati činnost státních dozorčích orgánů, kontrolovati živnostenské inspektory, mohou jim úkol jejich usnadňovati, samy oznámení přestupků činiti a toť v jistém smyslu také činnost *politická.*

Těmito úkoly a touto činností stávají se *odborné spolky* zároveň šířitelé *mezinárodnosti* v dělnictvu. Hloubáním a přemítáním, jakým způsobem dosíci rozvoje v odborné organizaci,

dochází se k výsledku, že jisté otázky, na př. ochranné zákonodárství, jinakou cestou rozřešiti se nedají, nežli *smlouvou mezinárodní*. A všickni příslušníci toho kterého odboru zajisté pátati budou po *prostředcích*, jakými by smluvili se s dělníky jiných národů a zemí, by *jisté požadavky pracovníctva byly na celém světě jednotné*.

Také mzdové zápasy a stávky *tuží vědomí mezinárodní*. Přes hraničné kůly všech států podává sobě dělnictvo v boji proti kapitálu ruku, podporuje se bratrsky mravně i hmotně, majíc přesvědčení, že *třída utiskovaných má sraziti se v jeden šik, nechť již mluví tou neb onou řečí*. Naproti mezinárodním úmluvám podnikatelů *nemůže a nesmí* dělnictvo jinak si počínati. *Jen neorganizované a tudíž neuvědomělé dělnictvo zná zášť národní a plemennou!* V odborných sdruženích a spolicích nemá však něco podobného místa.

Nelze také podceňovat, i okolnost, že členové *odborného sdružení* naučí se ve středisku svém záležitosti vlastní spravovati, hospodářství vésti, organisovati a řídit. Tím podstatně usnadněna alespoň představa o složitém ústrojí dnešního státu v jeho výkonech a na snadě mu jsoucích prostředků.

Pro stav pracovní, jemuž v budoucnosti náleží *vláda* a jenž povolán k tomu, by příští *výrobu řídil*, má velikou cenu, aby co možná mnoho lidí z řad proletariátu osvojilo sobě organisatorské vědomosti a naučilo se řízení výkonnému. Neboť přijde jednou čas, kdy ku blahu veškerenstva pátý stav uchopí se otěží celé správy státní.

Odborná organisace není jen bezprostřední nutností toho kterého odboru, nýbrž ona jest i v ohledu kulturním nesmírného dosahu a nutností pro budoucnost proletářstva. *Odborné*

sdrůžení, jak jsme uvedli, činí z nevolného, všem choutkám zaměstnavatele hovějícího mzdového otroka hotového muže, jenž dovede kůži svou dobře chrániti; ono z líknavce činí člověka přemýšlivého, majícího rozum i srdce na pravém místě; ono činí ze zástupu dříve bez cíle bloudících lidí, úkolu svého si vědomé a povelu schopné dělnictvo; ono činí z jednotlivců, kteří obmezovali se dříve na úzký kruh, v němž potrášány jen odborné záležitosti, politický a třídně uvědomělý, myslící proletář, jenž duševně i tělesně schopen bojovati za svaté zájmy lidskosti; ono činí z osob dříve jen svému vlastnímu prospěchu se obětujících, massu pospolitě smýšlejících a obětavých lidí. Odborné spolčování zušlechťuje člověka a všechny jeho skutky, vychovává, vzdělává jej nejen mravně, ale ocelí povahu jeho i v ohledu mravním a činí ho schopným odporu.

Odborná organisace znamená povznesení a uspořádání pro přítomnost. V těchto dvou činitelích spočívá však záruka, že *budoucnost* náleží nám.

Pročež, soudruzí, vzhůru ku společné práci, *odborné organisaci!*

V.

Ovšem že má-li *odborná organisace* dojítí cíle, jak jsme uvedli, musí splniti napřed celou řadu podmínek, které pro existenci její jsou potřebnými a které nikdy nesmí pustiti se se zřetele, jak v dřívějších časech se stávalo a tím i v dobrém soudruhu vznikala nedůvěra v důležitost odborného spolčování. *Především nesmí nikdy odborná organisace zvrhnouti se v čistě podporovací spolek.*

V odborném spolku, jenž má více podporovacích odvětví, rozptýlí a zašantročí se síly ve směšně nepatrné administrativní řízení a malichernému podpůrnictví otevřeny dvěře dokořán. Odborná organizace má však plny ruce práce, má-li členy své řádně uvědomiti a k agitaci připraviti.

Vrhne-li se odborná organizace v náruč malicherného podpůrnictví, tu musí nevyhnutelně zanedbávati a pustiti se zřetele jiné úkoly, které dávají jí význam politický a vzdělávací. Jiného vyhnutí není z důvodů fyzických, z nedostatku času atd.

Pak-li odborné sdružení obmezí se na *podporování neza-městnaných* a *poskytování podpor cestujícím*, úplně postačí to jeho účelu. *Odborná organizace* zůstane i na dále jaksi pojišťovací společností, neboť případy ty, že dělník jest bez práce, jsou častějšími dnes nežli nemoc a mnoho neuvědomělých nalezne v pojišťovacím druhu tom záchranu, vzdělání a vychování pro účely, které jsme vytkli. Ve spolku, pěstujícím četná odvětví podpůrná, nemožno však vzdělávati, politicky uvědomovati a síliti třídní příslušnost, neboť naskytuje se tam přes den, že v tom i onom odvětví třeba jisté záležitosti urovnati, zreformovati. Vůdcové a správcové takové organizace jsou pak zkosnatělými úředníky, kteří věčně berou ohled na to či ono a počínají sobě jako staré baby — náklonnost k penězům, jak známo, ochromuje, činí těžkopádným a úzkostlivým — a kdo má potom neuvědomělé soudruhy poučovati? Nikdo k tomu nemá času. Jsou zůstaveni sami sobě — zůstanou bez uvědomění.

Odborná organizace, vlekoucí za sebou břemeno četných podporovacích odvětví, nemá času podniknouti mzdový zápas,

nemá síly k odporu proti zamýšlenému snížení mzdy a někdy znenáhla skomírá. Není jí škoda, neboť ona je pro dělnické hnutí proletářské naprosto bezvýznamnou.

Rovněž tak o ní buď nic aneb málo zvíme, jedná-li se o ochranné zákonodárství, zkrácení doby pracovní atd. Ona tudíž ani hospodářský úkol svůj nekoná! Podobné spolky nenazýváme pokrokovými, ony nejdou s dobou ku předu, nýbrž ostávají konservativními.

Příslušníci spolku takových jsou na všechny strany pojištěni v životních nehodách, proto stěží vzpomenou toho, že *porinnosti státu a společnosti postarati se o dělnictvo se všech stran využítkované*, když stihne jej nějaká nezaviněná pohroma; příslušníci spolku takových stávají se nadšenými apoštoly málo pěkné »svépomoci« a odpůrci socialismu; na místě třídního vědomí šíří se mezi nimi kastovníctví.

Se všim, co jsme byli již řekli, souvisí i následující. Má-li *odborná organisace* zdárně působiti, tu mus nejenom nejbližší hmotné zájmy příslušníků svých polepšiti, ale i vysoce důležitý politický úkol svůj vykonati, musí pojmouti do celku toho všechny v odboru tom zaměstnané pracovníky, necht si schopné či neschopné, necht si vyučené neb nevyučené (pomocné dělníky) muže a ženy.

Čiperná a chytrá *organisace odborná* musí jednati a počínati sobě jinak. Každodenně vynalézají se nové stroje a staré se zdokonalují; dobývačný postup stroje na poli práce neustane ani za dlouho.

Čím dále, tím více stává se dobrá kvalifikovaná práce zbytečnou; k obsluhování stroje postačí ruční zběhlost, které každé dítě dosáhne, nějakého dlouhého učení netřeba; v ně-

kolika dnech jsou často nejnnutnější návody ku práci strojové naučeny.

Vyučený dělník řemeslný i tovární dnes dočkati se může okamžiku, že bude postaven ku stroji vedle pracovníků, kteří o stroji jakživi neměli ani zdání, nerozumíce mu, a přece konají dnes práci tu tak dobře, jako pracovník, jenž musil prodělati trpká léta učení!

Ten tak často opovržený »pomocný dělník« jest možná již zejtra na stejné rovní s dělníkem vyučeným — alespoň na úrovni, pokud se jakosti práce týče — a veta je po takovém dělníku, není-li soudruh, t. j. není-li řádně uvědoměn o zájmech dělnického stavu. Bude pomáhati snižovati mzdu — neboť on byl dříve úplně opuštěn a jen sám na sebe odkázán — kde vzal by smysl pro *společný zájem*? *Proto nevyhnutelně potřebno, by podřízené pomocné odbory v jednotlivých živnostech pojaty byly do organisace společné!*

Také při mzdových bojích jest již dnes nutným, aby pomocný dělník stál v řadách našich zápasníků a to lze docíliti jen tím, když pojmem ho do středu naší odborné organisace jako stejně- a plnoprávného příslušníka, pak bude moci sdružení naše působiti na něho jako na ostatní.

Jak zkušenost častokráte ukázala, zaměstnavatelé v čase stávky jaks taks se »protoukli«, zapřáhnouce do opuštěné práce neorganisované a neuvědomělé pomocné dělnictvo.

Dlouholetým stykem a spolupracováním s vyučenými dělníky osvojí sobě pomocní pracovníci někdy jakousi zručnost, která se potom od zaměstnavatele ve stávce jak náleží využítuje. Manipulací takovou skončila se nejedna stávka v ne-
prospěch dělnictva.

Konečně vyžaduje toho již praktický zájem, aby velké massy dělnictva v *odborných organisacích* byly soustředěny, jelikož jen tyto sehnati mohou potřebné prostředky k zápasu s kapitálem a schopny jsou pracovati s výsledkem. Vždyť bohatstvím svým přemocní podnikatelé a zaměstnavatelé počínají vcházeti ve svazky, obávající se jako *jednotlivci* podlehnouti! Naproti této nesmírné moci hraditi se možno jen *velmocí* a ta spočívá v odborných sdruženích dělnických, kterým náleží *všichni* příslušníci dotyčného odboru neb průmyslu. Tak na př. měly by živnosti stavební: truhláři, zedníci, kameníci, tesaři, zámečníci, pokrývači a sklenáři tvořiti *jednu společnou odbornou organisaci*. Snadným k provedení to ovšem není, zejména v poměrech, jaké panují u nás v Rakousku, avšak ve směru tom musí nalehavě býti pracováno, má-li nynější zbědovanosti dělnického lidu učiněna býti přítrž.

Proletariát mnohojazyčného Rakouska, který vzdor stávajícím nepříznivým poměrům politickým vykonal tak mnohé velké věci, bude-li *opravdově* chtíti, dosáhne i na tomto poli vytknutého cíle. Státi se to *musí* a proto je to také — *možným!*

Co pověděli jsme o »nevyučených« dělnících, to platí i o *ženách, dělnicích*, a k tomu musíme ještě několik slov doložit. Dnes není možno více práci ženskou ze živnosti a průmyslu odstraniti. Nemáme k tomu dostatečné moci, a pak bylo by to nesmyslem něčeho podobného žádati. Před zavedením strojů ve výrobu živnostní a tovární byla žena skutečně odkázána na tak namnoze vychvalovaný »domácí krb«, ona pracovala doma pro celou rodinu a vyráběla pro ni vše v domácnosti potřebné.

Jakmile však stvořily stroje velkovýrobu zboží, učiněn rázem domácí práci hospodyně konec, neboť koupené zboží bylo lepší a levnější, než doma vyrobené. Strojová výroba, která, jak jsme řekli, nevyžaduje učených dělníků, přispůsobila ženy ku práci v průmyslovém oboru. Zavedením strojů snížena mzda mužského dělníka a práce ženy v továrně stala se následkem toho takřka nutností, pakli chtěla dělnická rodina vůbec na živu zůstat. Mužova mzda nestačila k vydržování několika osob, a proto musla žena i dcery do továrny, byt se tam i doplazit měly.

Tak vidíme dnes ve všech odvětvích průmyslu zaměstnány naše ženy a dívky; ano v některých oborech počet dělnic přesahuje číslo mužských pracovníků. Žena hůře placena než muž. Továrníci vyšpekulovali, že ženy i doma pracují a vůbec vykořistili jejich slabost, poddajnost a neorganizaci. Pomocí nízké mzdy žen stlačuje se mzda dělníkům mužským. Z toho nadevší pochybu vidno, že dělnice připojiti se musí k odborné organizaci a že musí býti uvědoměny.

Ženská práce z hospodářských ohledů nedá se vyhladiti se světa. Žádost taková byla by i zásadně hloupostí, nerozumem. Dělnice náleží k proletariátu tak dobře, jako muž, pro ni nestává a nemůže stávati žádné zvláštní rozřešení socialní otázky. Ona má tytéž zájmy na ochranném zákonodárství, řádném továrním dohledu, vydatném zkrácení doby pracovní, na vyšší mzdě a jiných věcech, které tvoří požadavky proletariátu, jako muž. Všeho toho možno jí dosáhnouti nejsnadněji v odborné organizaci, kde tvoří se svými spolupracovníky mužskými *svorný celek*. Také ženy musí s námi v jedněch řadách bojovati, neboť majíce stejných povinností, musí míti stejných

práv, majíce stejnou práci vykonati, musí míti také stejnou mzdu s dělníky!

Dělnictvo má velký a důležitý hmotný zájem, jak ženu, tak nevyučeného pomocného pracovníka připoutati ku své *odborné organisaci*. Nejen to, ono má i veliký *politický* interes na tom. Mužští dělníci mají dojista dosti příčin přát sobě, aby životní prostředky žen se rozmnožily a rozhojnily, aby přestalo se s nimi nakládati jako s čínskými otroky; dělníci odboru průmyslového musí na to naléhati, aby třídní vědomí zakotvilo se pevně i v ženském proletariátu, aby jako vzdělaná, seskupená a kázně poslušná organická část celku vystoupiti mohla na veřejnost. Kde však toto obrození ženského proletariátu předsevzítí — *v středu odborné organisace!*

A proto odborné spolčování z důvodů hospodářských i politických musí vysloviti se pro přijetí ženy do svého středu . . .

* *

Ku konci zajisté je nejprůhodnější promluvití stručně o tom, jak by se v Rakousku nejlíp a nejpraktičtěji zbudovala *odborná organisace*. Jak z obsahu tohoto spisku každý jasně seznal, že přemocnému sdružení zaměstnavatelů a kapitalistů, jež ovládá celou zem, ba všechny průmyslové státy a čím dále, tím více stává se *mezinárodnějším*, čeliti může jenom svazek dělnický, skládající se z pracovníků celé země české. Jen podobně založený *ústřední spolek odborných organisací* s to jest plně a důstojně úkolu svému dostáti, jen takový může účinně zasáhnouti do mzdových bojů a zmocí se na důležitého činitele při výrobě. Tu však dostaneme se do nemilého styku

naším úzkoprsým spolčovacím právem. Co je dovoleno zeměnavatelům, to musí býti zapovězeno dělníkům.

Nouze však naučila Dalibora housti. Nejtužší pronásledování nedala poklesnouti myslí rakouského dělnictva; v dobách nejhoršího potlačování jalo se doplňovati organisaci svou, až ji dovršilo.

Tak bude i tentokráte. Rakouské dělnictvo vzchopí se k činu — částečně již se stalo — a počne zařizovati ve všech zemích odborné spolky, *jichž činnost rozšířena bude na celou zem.* Tyto ústřední odborné spolky mohou vstoupiti k sobě do poměru vzájemnosti takovým způsobem, že přesídlí-li člen některého ústředního *odborného spolku* na území druhého vzájemného spolku, všechna práva, jichž doma požíval, jsou mu zachována. Spůsobem tím umožněn společný postup ústředních odborných spolků v různých věcech, zejména osvědčuje se zařízení to při stávkách.

V případě tom nám může sloužiti organisace knihtiskařů za vzor. Pomocníkům těm po dvacet let odpírá se právo zříditi svazek pro celou říši rakouskou. Doplňili organisaci svou důkladně jiným způsobem. Zemské ústřední spolky zvolily společnou komisi, která každé dva, tři roky mění své sídlo, a ta rozhoduje o společných otázkách v různých zemích, rozhoduje spory a svolává sjezdy zástupců zemských spolků, na nichž rokuje a uzavírá se platně o společném postupování. Tím utvořeno jakési zřízení, jež rovná se organisaci říšského odborného spolku a ani nejrafinovanější policejní byrokrat nevyčenechá v tom nic — protizákonného! Pochodem takovým měly by se bráti i naše odborné organisace, nebude-li povolen český *zemský ústřední svazek odborných organisací.*

Tam, kde nelze dosíci povolení ani ku zřízení zemského odborného spolku, nezbyvá nic jiného, než zřizovati místní odborné organisace, které by však pojímaly *celý okres*, pakli v něm živnost ta četně zastoupena. Při všem tom zůstává věcí nejdůležitější, aby ve spolku takovém zastoupeni byli *všichni* dělníci toho kterého odboru. Tyto místní spolky, jakož i okresní odborné organisace mohou udržovati spolu styk vzájemnosti a tím činnost svou zvýšiti a úkol vytknutý sobě u velké míře usnadniti.

Stanovy těchto spolků odborných měly by míti *alespoň přibližně stejné* znění, tím získali bychom jakýchsi *normálních stanov*, které by svazek nebo-li vzájemnost velice ulehčovaly.

Veliký úkol přikázán jest také *odbornému časopisu*. Tam, kde to poněkud možno, pořízen buď orgán svazku odborového, totiž list, kterého by se všechny odborné spolky účastnily a jej pro členy své předplácely, tak aby se dostal každému jednotlivci do ruky zdarma.

* *

Pakli odborné organisace podle zásad tuto líčených zbudovány budou — a velká část rakouského dělnictva usnesla se již hnutí pro zařizování *odborných spolků* podporovati — tu *zajisté působiti budou blahodárně a za krátko stanou se hlavní oporou mezinárodního dělnického proletariátu, nejdůležitější zbraní, výtečným vychovávacím prostředkem k boji za emancipaci práce, školou svornosti a solidárnosti dělnické, baštou třídního uvědomění a zárukou našeho vítězství!!*

VI.

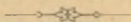
V tom všem leží význam *odborné organisace*. Nesmí však pustiti se se zřetele *konečný* cíl. Kde neúčastní se organisace boje proti kapitálu a nevychovávali příslušníky pro šlechetné cíle lidstva, tam klesnou na obyčejné podpůrné spolky. Na *politickou* stránku *odborných organisací* nemá se nikdy zapomínati. Jejich *hospodářská* působnost jest jenom na čas možnou, jelikož každý úspěch, jehož docílí stálým pokrokem výroby, uvádí se v niveč. Mnohdy má stávka v zápětí vynalezení nových strojů, čímž průmyslová armáda nezaměstnaných vzroste na sta, ba tisíce. Nezaměstnaných bude čím dále, tím více a žádná odborná organisace nezadrží další průběh. Hranice působnosti odborných organisací bude ode dne ke dni stávati se úzkou. Oddávati se nadějším, že ony podstatně a trvale zlepši postavení dělnictva, bylo by šíleností. Zadržení rozvoj kapitalistické výroby, lomcovati systémem mzdovým, k tomu jsou neschopny a k tomu také nejsou vůbec utvořeny. Odstranění tohoto způsobu odměňování za práci jest jeden z nejhlavnějších požadavků sociální demokracie, kterého domáhati se všemi dovolenými prostředky napsala na prapor svůj.

Proto domáhati se *jedině* odborné organisace bylo by bláhové snažení. Odborné sdružování nemá býti *podceňováno*, avšak ono nesmí býti také *přeceňováno*. Jestli dobrou zbraní, avšak vedle ní musí objeviti se mnoho jiných, by se všemi společně dosažen byl *konečný cíl*: *osvobození dělnictva ze mzdového otrokářství společným vlastnictvím výrobních prostředků*.

Odborná organizace jest dobrým prostředkem, ale není *ko-
nečným* cílem naším, rovněž tak jako ne všeobecné hlasovací
právo, osmihodinná doba pracovní, parlamentární zastou-
pení atd.

Avšak *odbornou organizací* naučí se dělnictvo užívatí těch
ostatních prostředků a zbraní, pro středisko dělnické výdatnosti
těchto zbraní stane se *dvojnásobnou*.

*A proto všem dělníkům odborná organizace zůstane mocnou
pavezou, kterou neustanou odolávati nárazům kapitalismu!*

DOSLOV.

V předcházejícím soudruzi naši nabyli řádného poučení
o důležitosti a užitku odborného sdružování. V závěrku chceme
dotknouti se otevřené rány našeho spolkářství podpůrného a
sdružování dělnického vůbec.

Jakkoli Čechy jsou *nejprůmyslovější* zemí v Rakousku,
musíme pohříchu doznati, že nikdež výdělkové poměry pra-
covnictva nejsou tak bídné jako u nás!

Příčinu toho nelze hledati snad ve větší houževnatosti
vykořisťovací kapitalistů českých, jako spíše v *chabosti, ne-
svornosti a nepospolitosti* našeho dělnictva.

Odborné organizace naše, *jak dnes stávají*, nepostřehly
úlohu svou, *ony* hledí sobě více podpůrnictví v nemoci, nežli by
připouštěly sobě starosti o zlepšení hmotných poměrů členů svých!

Velká většina odborných organisací nemá ve stanovách svých podpory cestovné a v nezaměstnání, k čemu za okolností nynějších, kdy státem zavedeno *nucené* nemocenské pojišťování, hlavně zřetel brán býti musí, aby svobodným spolkům a korporacím dělnickým, jimž následkem nemocenského zákona z r. 1888 členů ubylo, zavedením nových odvětví pojišťovacích: cestovným a podporou v nezaměstnání, nových sil přibýlo.

Při zakládání *nových* odborných sdružení budiž hleděno k tomu, by soustředěno bylo všechno pracovníctvo jednoho odboru, nechť si vyučené či pomocné. Úkol ten je tím snazší, jelikož stát nepodjal se dosud úkolu pojistiti dělnictvo v případech nezaměstnání a cestování — k úkolu tomu nepřikročí s hospodářské stránky — ani za hodnou řadu let.

Také otázce *ženské* budiž věnována náležitá pozornost; zakládejtež ženské podporovací a vzdělávací spolky, neboť tyto mají ve hnutí dělnickém dalekosáhlý význam.

Až doposud nevšímáno si v Čechách dělnic, neponoukány k tomu, aby se vespolek sdružily a odolávaly nátlakům snížení mzdy a všemožnému vykořisťení.

A přec ony tisíce žen a dívek našich — jaká by to byla pomocná a obětovná armáda v tažení proti choutkám vykořisťovacím kapitalistů, v zápase za lepší a snesitelnější bytí proletáře ve společnosti.

Protož pomáhejme všude ženám, by také ony se zorganizovaly na poli práce a staly se tak vydatnými našimi pomocnicemi!

Vedle toho radíme *stávajícím* odborným organisacím v Čechách, by věnovaly se více *hmotnému* povznesení stavu

svých členů, by neostávaly stranou v zápasech mzdových a hleděly sobě více otázek časových, všedělnických, jež hýbají nyní světem. Marnotřpiti na starobyklých tradicích někdejšího spolkářství, míti zření výhradně k rámci stanov: k funerálním a nemocenským účelům. Dnes dělnictvo postřehuje, že třeba mu dobýti práv politických, aby pevně seřaděno v odborných organisacích vybojovati sobě mohlo úspěchů i na poli hospodářském.

Tam, kde dosud panuje starý šlendrián, kde správa organisací odborných nevyzula se z předsudkův zastaralých, neuvědomuje třídně svoje členy, nemá svého časopisu, neúčastní se mezinárodního proudu za vymanění z područí otrockého kapitálu — tam třeba nevyhnutelné a brzké nápravy, nemá-li takové ztrouchnivělé zřízení, nevyhovující potřebám pokroku, odstěhovati se do starého haraburdí.

Kromě odborných organisací uvědomělých nedostává se nám na venkově dělnických spolkův *politických*. Ony jsou nadmíru důležitý pro veškeren rozvoj dělnického ruchu a měly by rozsety býti po celé oblasti Čech, jelikož jimi osvěžuje se i činnost odborná, nabývá posila k vytrvalosti a nezdolnosti. Protož zakládejtež všude dělnické *politické spolky krajové!*

Na základech ve spisku tomto vyličených založené odborné organisace celých Čech měly by sloučiti se v jeden pevný svazek odborných dělnických sdružení a zříditi pro vzájemnou potřebu svou společnou *právní ochranu*, jež zabezpečovala by každému příslušníku náležité zastání právní jak před podnikateli, tak před soudy; ku fedrování otázek hmotných, časových a politických měla by pak zřízena býti *tisková a organizační kancelář*, která by různým směrem proudící vlny

veřejného dělnického smýšlení řídila, udržovala v chodu agitaci a byla výkonným představitelem v organisacích odborných soustředěné svrchované vůle všeho dělnictva v Čechách.

Ovšem, jsou to prozatím jen vroucí přání do budoucna, avšak radíme soudruhům našim již nyní, by o tom bedlivě uvažovali. Třeba k tomu jen *pevné vůle* — a ono přání brzy uvedeno bude ve skutek. — —

Na vítězném pochodu dělnického lidu k jeho metě stojí ještě na tisíce překážek, avšak soudruzi naši mlčky a zmužile překračují překážky ty.

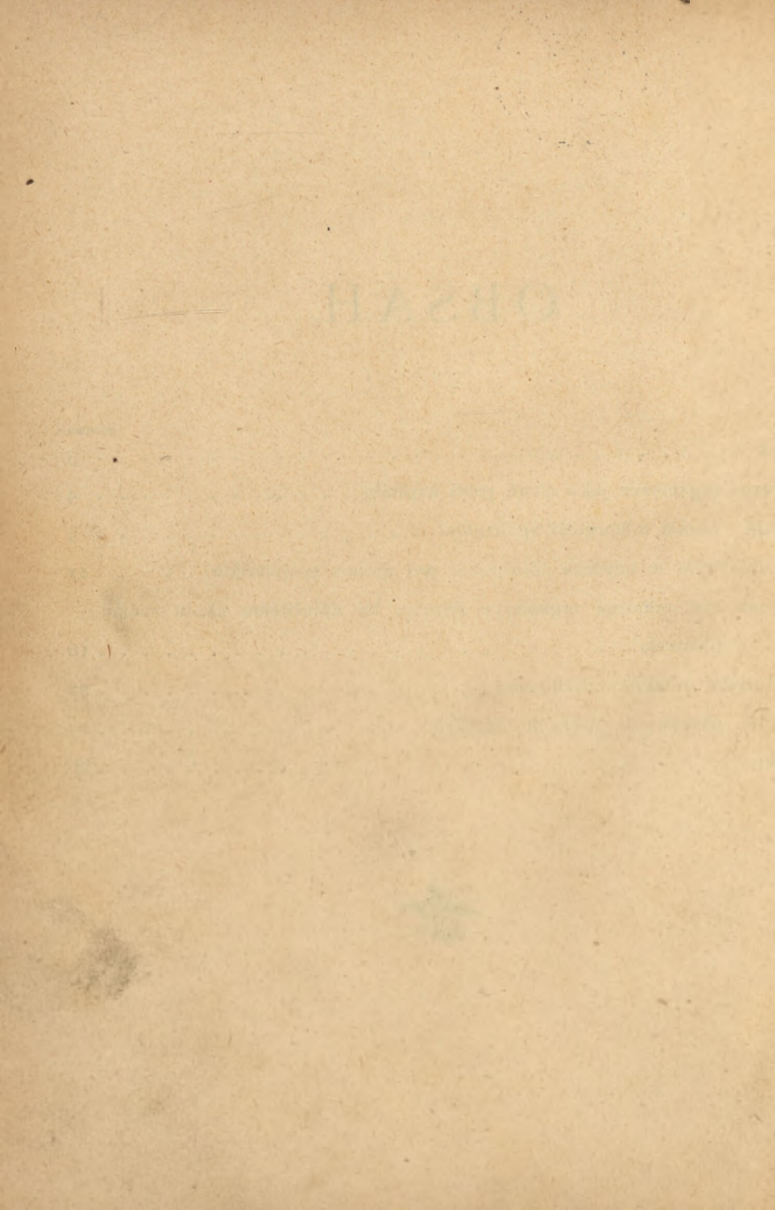
Cesta sice dlouhá, plná bojů a strastí, avšak — *my přece staneme jednou u cíle!!*

F. S.

OBSAH.

	Strana
Úvod	3
Odborná organisace jako zbraň proti kapitálu	4
Mravní význam odborného spolčování	9
Jak důležitým je odborné sdružování pro výchov proletariátu	11
Jak má býti odborná organisace zřízena, by důležitému úkolu svému vyhovovala	16
Organisace odborná v Rakousku	22
Hranice působnosti odborného sdružení	25
Doslov	26

125 - D

~~K-88/197~~

Vzdělávací bibliotéka dělnická.

~~MUSEUM
dělnického muzea v Brněnska
BRNO, Nám. Rudé armády 1~~

Ze světového parlamentu dělnického.

Dojmy z mezinárodního sjezdu v Curychu
ve dnech 6. až 12. srpna 1893.

Napsal

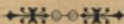
FRANTIŠEK SCHALLER,

redaktor »Truhl. Listů«.

Předplatné: na celý rok 1 zl., jednotlivě po 12 kr.

Vychází ve lhůtách měsíčních.

Redakce, administrace a expedice: Vinohrady, Komenského ul. 278.

V PRAZE 1893.

KNIHTISKÁRNA VONDRUŠKA A KOLANDA V KARLÍNĚ.

Nákladem Teresie Schallerové.

Číslo 19.890.

Jménem Jeho Veličenstva Císaře !

C. k. zemský co tiskový soud v Praze uznal k návrhům c. k. státního zastupitelství ze dne 19. července 1893 č. 11.563. takto za právo: Obsah tiskopisu »Vzdělávací bibliotéka dělnická« č. 1. z r. 1893 na stránce 5. v odstavci »Jakkoliv v Německu množství stran...« až »... do munduru landsknechtů« zakládá povahu přečinu proti bezpečnosti cti vedle §§ 491. a 493. tr. z.

Obsah téhož tiskopisu na stránkách 8, 9, 10, 11 v odstavcích »Sociální demokracie směřuje k tomu...« až »... Takovým asi právem jest dnešní soukromé vlastnictví«, »Kdyby pravda bylo...« až »... jest výplodem nesmyslu«, »Historicky i ethicky...« až »... pomocí lstí a pověr« zakládá povahu přečinu proti veřejnému pokoji a řádu vedle § 305. tr. z.

Zavádí se ve věci té, ježto c. k. státní zástupnictví na určitou osobu žalobu nepodalo, na základě § 493. ř. tr. řízení objektivní, schvaluje se dle čl. 489. ř. tr. zabavení č. 1. časopisu »Vzdělávací bibliotéka dělnická« z r. 1893, zapovídá se dle § 493. ř. tr. další rozšiřování čísla téhož a nařizuje se dle čl. 37. zák. ze dne 17. prosince 1862 č. 6. ř. z. ai. 1863 zmaření výtisků zabavených a dle čl. 20. téhož zákona uveřejnění tohoto nálezu na první stránce nejbližšího čísla časopisu shora uvedeného.

D ů v o d y :

Obsahem tiskopisu »Vzdělávací bibliotéka dělnická« č. 1. z r. 1893 na str. 5. v odstavci »Jakkoliv v Německu množství stran...« až »... do munduru landsknechtů« obviňován jest německý císař bez uvedení určitých skutků z opovrhlivých vlastností a smýšlení a vydává se u veřejný posměch.

Skutek tento zakládá povahu přečinu proti bezpečnosti cti vedle § 491. a 493. tr. z. a poněvadž zabavení dotyčného tiskopisu stalo se z veřejných ohledů (§ 487. tr. ř.), bylo návrhům veřejné žaloby místa dáno.

Obsah téhož tiskopisu na stránkách 8, 9, 10, 11 v odstavcích: »Sociální demokracie směřuje k tomu...« až »Takovým asi právem jest dnešní soukromé vlastnictví«, »Kdyby pravda bylo...« až »... jest výplodem nesmyslu«, »Historicky i ethicky...« až »... pomocí lstí a pověr« zakládá povahu přečinu proti veřejnému pokoji a řádu vedle § 305. tr. z., neboť hledí se v něm právní pojmy vlastnictví zviklati.

Proto bylo návrhům c. k. státního zastupitelství místa dáno.

V Praze, dne 22. července 1893.

C. k. dvorní rada:

L. S.

Procházka.

Všem účastníkům kongresu curyšského zůstanou dny od 6. do 12. srpna nezapomenutelnými a v dějinách mezinárodního hnutí dělnického nalezne sjezd tento čestné zmínky, jelikož vzdor různým výstupům skončil s dobrým výsledkem, čemuž každý z plna srdce těšiti se musí.

Na sjezdu zastupovali Rakousko: Dr. Adler Vikt. (Videň), Aich Vilém (Korutany), Bösenböck Fr. (Videň), Daszinski Ignát (Krakov), Dittrich Rob. (Videň), Dvořáková Adelaída (Videň), Ehrentaut Jul. (Videň), dr. Ellenbogen Vil. (Videň), Harrich Josef (Curych), Hanich Jos. (Hayda), Heinrich Karel (Videň), Höger Karel (Videň), Kautsky Karel (Stuttgart), Kautská Luisa (Londýn), Kiesewetter Vil. (Liberec), Kozakiewicz Jan (Lvov), Liška Jos. (Videň), Mokloski Kazimír (Halič), Neururer Petr (Videň), Prähauser Jakub (Solnohrad), Resel Hanuš (Štýrsko a Krajinsko), Roscher Fr. (Liberec), Saska Hynek (Inšpruk),

Skaret Ferd. (Videň), *Scheu* Jos. (Videň), *Schmidt* H. (Morava), *Schuhmeier* Fr. (Videň), *Stechenberg* Jakub (Lvov), *Tomšík* Jos. (Videň).

Čechy a Moravu zastupovali následující soudruzi: *Dědic* Karel (Praha), *Hybeš* Jos. (Brno), *Škaloudová* Josefina (moravské a české dělnice), *Schaller* Frant. (Praha), *Steiner* Jos. (Plzeň).

Delegace rakouská skonstituovala se a zvolila do presidia sjezdu soudr. *Hybeše* (Brno), soudr. *Schmidta* (Krňov) a soudr. *Kautskou* (Videň). Předsedání při schůzích rakouské delegace svěřeno soudr. *Schuhmeierovi* (Videň) a *Steinerovi* (Plzeň).

Celkem zastoupeno Rakousko 39 delegátů, Uhersko 9, Německo 92, Švýcarsko 101, Francie 40, Anglie 65, Belgie 17, Hollandsko 6, Itálie 20, Dánsko 2, Poláci 9, Srbsko 1, Bulharsko 2, Španělsko 2, Rusko 1, Amerika 3, Austrálie 1.

Sjezd odbývá se v hudební a zpěvní dvoraně (Tonhalle).

Již v pátek a v sobotu dostavili se někteří delegáti ze vzdálenějších zemí. Město má vzezření sváteční a živý ruch panuje ve »Svornosti« na Novém trhu, »u labutě« a v hudební dvoraně. Obrovský sál ozdoben jest rudými prapory, v estradě pak zřítí překrásný obraz, Karla Marxe znázorňující. Stěny jsou květinovými guirlandami ověnceny a na nich čteme heslo v 16 řečích různých národů: »Proletáři všech zemí, spojte se!«

Velká většina delegátů, zejména německých, má vzezření měšťáků a nikdo věru nehledal by v postavách těch zástupce dělnického hnutí.

Předseda organizačního komitétu, staříčkový, 70letý kantonnální rada Karel *Bürkli*, zahájil sjezd a z řeči jeho vyjímáme jen tento odstavec: »Kapitalismus jest soukromoprávné

hospodářství, jež zkazilo i pří — — pů — — — lo a ponebí zhoršilo a to vše jen pro zisk, pro nahromadění soukromého vlastnictví. Dantovo »Peklo« nevykazuje tolik hromadné bída a neštěstí jako nynější »ráj« ka — — — hospodářství. Životní zájem veškerého proletáře leží v odstranění protiv v dnešní společnosti: světové na — — stálého nebezpečí války, obrovské hromadění bohatství u jednotlivců a hlad i bída u tisíců. Na místě tohoto soukromého — — — hospodářství chceme zavést společenské, vůbec chceme dospět k rozvoji, jakého je dle zákonů přírodních člověk schopen. Organisoovaný proletář všech zemí jest sjednocen a sbratření všech národů předchází sbratření všeho dělnictva světového. Tento kongres staniž se důležitým pokrokem v poradách o organisaci našich bojových prostředků, on nechť nás nanovo posílí ku konečnému rozřešení oné velké úlohy, jež nám nastává. Nechť duchem bratrským prodchnuta jsou všechna usnesení kongresu, neboť rozdílnosti v náhledech jsou malichernými oproti velkolepé myšlénce, která nás všechny spojuje: Osvobození dělnické třídy vlastní silou!«

Po zahajovací řeči ujal se předsednictví Heřman *Greulich*, jenž zahájil poradu o denním pořádku. Usneseno, aby každá národnost zastoupena byla v pořadatelské sjezdovém 2 členy.

O čtvrt na 12. hod. ukončeno první sezení a vše chystalo se ku slavnostnímu průvodu, jenž také za účastenství velkého množství lidu po 2. hod. se konal.

Průvod čítal na 10.000 účastníků a poskytoval malebný pohled. Transparenty s nápisy velice vhodnými, děti s rudými prapory, kvítím a věnci, hudby a kostumované skupiny, různá řemesla představující, bylo zde spatřiti. Obrovský průvod stanul

na kantonálním školním náměstí, kdež k účastníkům průvodu řečneno francouzsky, anglicky, italsky a německy; kromě toho zapěn uvítací sbor Karlem Henckelem napsaný a Jos. Scheuen v hudbu uvedený.

Heřman *Greulich*, šekretář švýcarského pracovního úřadu v proslovu pravil ke shromážděným: »Jednou světový časopis »Times« napsal: »Internacionála jest velkou duší v malém těle.« Od té doby uplynulo mnoho let a tělo vzrostlo, avšak duch se nezmenšil!«

Anglicky děkoval Švýcarům za uvítání *Hopson* ze Shief-fieldu, na to promluvil francouzsky Belgičan *Volders*, německy *Bebel*, jenž pravil o buržoasii, že jest — — matkou sociální demokracie. Posléze mluvil italsky red. *Turati* z Milána, jenž přinášel pozdrav italské sociální demokracie a objasňoval poměry v Itálii.

V pondělí konečně zahájeno jednání sjezdu. Předsednictví měl německý posl. *Singer*, za místopředsedu zvolen pak pařížský blanquista *Argyriadès*, řemesla svého advokát. Následovala debata a připuštění ke kongresu.

Přípravná konference sjezdová v Brusselu vyřkla zásadně: »Kongresu mohouúčastnitise odborná sdružení, dále socialistické strany a spolky, které nutnost dělnické organizace a politické činnosti uznávají.«

Z nepatrné této věty povstala obrovská debata, v nížúčastnili se Keufer a Bonnier z Paříže, Mowbray z Londýna, Bebel z Berlína, Cahan z Nov. Yorku a Cornellissen z Amsterdamu.

Ostří této věty namířeno proti německým anarchistům a neodvislým a čilou agitací podařilo se také vůdcům sociálně-

demokratické strany německé, že 16 národností hlasovalo pro zásadu brusselské konference. Tím osud anarchistů a neodvislých spečetěn, neboť oni neuznávajíce politické činnosti, nemohli nadále obcovati schůzím sjezdu.

Z toho povstala veliká vřava, jež skončila vyloučením anarchistů z místností rokovacích. Listy kapitalistické líčily schůzi tu jako pouliční bitku, co zatím ve dvoraně neudálo se jiného, než co stává se dosti často v parlamentě italském, francouzském, rumunském, ano i sněmu českém. Delegáti vyměňovali sobě hlučným způsobem náhledy, při čemž mnohé ostré slovo padlo a vztyčila se i pěst.

Druhého dne předsedal Argyriadès, jenž v zahajovací řeči své touží také na to, proč vedle podobizny K. Marxe nenalézá se podobizna Fouriera, Blanquiho a St. Simona.

Jménem organizačního komitétu prohlásil Greulich, že na příště trpěno nebude, aby posluchačstvo na tribuně spílalo řečníkům. Vypuzení anarchisté podávají písemné ohrazení proti vyloučení a praví, že lži jest, přikládá-li sobě kongres tento jména »dělnický«.

Rakouská delegace navrhla osvědčení souhlasu se stávkujícími anglickými horníky, začez dostává se jí od zástupce hornictva anglického Picarda z Glasgowa díků. Německá delegace učinila na to sbírku ve prospěch stávkujících, jež vynesla na 500 franků.

Del. petrohradský Jiří *Plechanov* prohlašuje, že myšlenka sociálně-demokratická na Rusi vzkvétá, nemá ničeho společného s anarchismem a všichni přívrženci její sledují jednání kongresu se živým zájmem.

Na to počalo hašteření z včerejška. Delegáti hollandští, hlavně Niewenhuis, hledí nátlakem Němců přivozené usnesení zrušiti. Také Volders z Bruselu stěžuje sobě na vyloučení anarchistů. Na konec po řečích Bonniera (Paříž) a Oliviera (Walworth) přijat přechod k dennímu pořádku.

Na to sděluje Seidel, sekretář organizačního komitétu, velký počet pozdravných telegramů z Prahy, Brna, Vídně, Pešti, Granady, San Francisca atd.

Po té prozkoumáno zastoupení 18 zemí. Gilles (Londýn) navrhuje, aby 10 mandátů německých a 1 uherský prohlášeno bylo za neplatné. Hobson jménem Angličanů prohlásil na to, budou-li práce kongresu takovými malichernostmi zdržovány, že anglická delegace odjede domů. Na to 18 národnostmi prohlášení anarchisté a neodvislí za vyloučené ze sjezdu. Tím bouřlivé po dva dny trvající nemilé aféře učiněn konec.

Ve středu odpoledne sezení odpadlo, jelikož zasedaly komise. Do komise pro otázku: Národní a mezinárodní odborná organizace zvolen soudr. *Schaller* (Praha), k odstavci: Sociální demokracie v případě války soudr. *Dědic* (Praha), k otázce zemědělské soudr. *Steiner* (Plzeň), k odstavci: Ochrana žen soudr. *Škaloudová* (Praha-Brno), k otázce: Taktika sociálních demokratů soudr. *Hýbeš* (Brno), k odstavci: Všeobecná generální stávka soudr. *Dědic* (Praha).

Na dopoledním sezení za předsednictví Angličana *Hodgeho* odbývaném vyřízena otázka: Opatření ku provedení mezinárodní osmihodinné pracovní doby. Předseda středečního shromáždění jest energický muž, jenž řídil velký anglický sjezd dělnických jednot a předsednickým zvoncem rázně sobě počíná, dbaje při tom hesla, že i svoboda má svoje meze.

Přijat návrh většiny komise, tlumočený zpravodajem švýcarským *Fauquezem* (Lausanne), dle něhož osmihodinná doba pracovní jest vydatným prostředkem ku snížení počtu nezaměstnaných, zlepšení pracovních výkonů, zvýšení mzdy a rozmnožení koupěchtivosti pracovního lidu. Prostředky k tomu jsou: odborná a politická organisace, socialistický tisk, agitace, propaganda kočujících přednášek, svolání a demonstrace ve sborech zákonodárných a obecních. Socialističtí poslancové v parlamentech jednotlivých zemí mají dohodnouti se o společných krocích k zavedení mezinárodní osmihodinné pracovní doby. Komise následkem toho, že berlínská konference oproti dělnictvu neslušně se zachovala, přistupuje na dodatečný návrh anglický, jenž zní: »Vlády vyzývají se, aby v mezinárodních konferencích, ku rozvoji ochranného zákonodárství směřujících, pokračovaly.«

Zástupce pracovní bursy marseillské *Montagard* praví, že pro zavedení osmihodinné pracovní doby jen tehdy by mohlo úsilovně býti jednáno, kdyby stanovena byla zákonně nejmenší míra denní mzdy. *Chausse* z Paříže mluví o mzdě od kusu, továrním dozoru dělníky prováděném, o práci přes čas atd. *Franckel*, býv. ministr komuny (Paříž), mluví o duševním proletáři, jenž nesmí se pomíjeti a přimlouvá se za to, by v soc.-demokratických zastupitelstvech a obecních radách zadávány byly veřejné práce s podmínkou 8hodinné doby pracovní aneb prováděny byly za těchže podmínek ve vlastní režii. Zástupce milanské zednické federace *Coda* jest pro zavedení minimální mzdy se zřením k 8hodinné době pracovní.

Posléze zamítnut návrh Francouzů znějící v ten smysl, že kdyby požadavek 8hodinné doby pracovní vládami byl zamítnut, všeobecně najednou na celé pevnině zastavila se práce.

Na to následovalo jednání o *stanovisku sociální demokracie k válce*. Návrh Hollandanů, aby odepřena byla služba vojenská a branci »zastavili práci«, zamítnut jako neprosaditelný a na místě jeho přijat návrh německý, kterýž zní: »Postavení dělnictva v případě války usnesením brusselského kongresu přesně označeno. Mezinárodní revoluční sociální demokracie má ve všech zemích s napjetím všech sil vystupovati proti chauvinistickým choutkám majetné třídy, svazek solidarity dělnictva všech zemí stále tužiti a k odstranění — — — mu, jenž rozděluje lidstvo ve dva nepřátelské tábory a národy proti sobě števe, působiti. Odstraněním — — — pojištěn jest světový mír.« *Bonnier* (Paříž) praví, že typografická společnost pařížská spatřuje jedině ve zrušení zemských hranic radikální prostředek proti válce. *Smith* z Londýna přimlouvá se za to, by mezinárodní styky mezi dělnictvem jednotlivých zemí byly pevnější a tak přivoděn byl stav, jenž učinil by každou válku nemožnou. Zpravodaj komise *Plechanov* doporučuje slovy vřelými přijeti německé resoluce. Další debaty odloženy na příští den a čten Wattsem (Londýn) pouze přípis děkovací 150.000 tesařů, v němž praví se doslova: »Před 9 měsíci zřídili jsme odbornou jednotu a pracujeme nyní jen 48 hodin týdně. Odvděčíme se za službu vámi prokázanou. Národní sdružení je dobré, ale mezinárodní ještě lepší. Z příčiny té přidružili jsme se k mezinárodní dělnické organizaci, pamětlivi jsouce krásných slov: »Proletáři všech zemí, spojte se!«

Jelikož Belgičan *Volders*, jenž měl ve čtvrtek předsedati, ochraptěl, převzal předsednictví Hugo *Schmidt* (Morava-Slezsko) z Krňova. Pokračováno, když vyřízena záležitost s Klarou *Zetkinovou* (Štuttgart) a *Gillesem* (Londýn), v debatě z přede-

šlého dne. *Nieuwenhuis* (Amsterdam) praví: »Německá resoluce neposkytuje žádných pevných návrhů, nýbrž obsahuje jenom fráse. Hrozí se nám často Ruskem. Heine ve svých »Cestovních obrazech« o »ruském nebezpečí« praví: Němci nedávají ničeho do sázky, na trochu méně nebo více otroctví nepřijde! Bebel praví, že úhlavním nepřítelem Německa je Rusko, jež je nepřítelem osvěty; takového nepřítele potíratí, že jest povinností i sociální demokracie; je to nedůsledné: neboť pak by mohli republikánští Francouzi — ať právem či neprávem — potíratí monarchické Německo. Bismark Ruskem naháněl Němcům vždy strachu, totéž činí i Bebel. Německá sociální demokracie zpronevěřila se svému heslu: »Ani groše, ani jediného muže!« My Hollandané navrhujeme prostředek, kterýmž mobilisování a válka nemožnou se činí. Přijměte návrh náš jednohlasně a uźříte, jak panovníci — — — — —

Jelikož 29 řečníků k tomuto předmětu ještě zapsáno, činí Konst. *Mille* (Bukurešť) návrh, aby pro každý bod programu určena byla doba 1 1/2 hodiny. Předsednictvo učinilo po té návrh, aby ze zapsaných řečníků každá národnost jednoho sobě zvolila. Návrh ten přijat. *Mendelson* (Polák) mluví za své krajany proti *Nieuwenhuisovi* a přeje sobě znovuzřízení Polsky na základě zásad socialistických.

Zástupci bulharští: *Gabrowski* z Trnova a *Łakowski* ze Šumly nemohou shodnouti se o tom, kdo má mluvit dříve, následkem čehož nedostali se ku slovu a místo nich mluví *Zalkai* z Prešpurku. Týž praví, že by s radostí hlasoval pro návrh Hollandanů, kdyby poměry v jeho vlasti byly jiné. Následkem toho souhlasí s návrhem německým. My Maďaři jsme

rozhodnými odpůrci militarismu. Uhry jsou malou Evropou v Evropě, neboť přebývá tu vedle sebe 7 národností a panující třída užívá své moci k tomu, národnosti tyto jednu proti druhé — — proto také národní chauvinismus lze nalézt i v srdci proletáře.

Liebknecht (Berlín) brání se proti výtkám od Nieuwenhuisa Němcům činěným a praví: »Když lid přijde s vědomím sociálně-demokratickým do kasáren, bude záhy veta po všech choutkách — — Jako kapitalism, tak pracuje i militarism ku zničení vlastnímu, jelikož zasahuje do širokých vrstev, v nichž převládá socialismus, kterýž jednou bude příčinou jeho pádu.«

Dr. Viktor Adler (Videň). »Také my jsme odpůrci militarismu a rázní jako Hollandané. My však nepřeceňujeme sílu vlastní a nepřeceňujeme sílu našich nepřátel. Soudruh Nieuwenhuis pravil, že vlády budou se trásti, bude-li hollandský návrh přijat kongresem. Já však pravím: Ne, ony se nám vysmějí. Budeme-li lidu namlouvati věci, které nejsou k provedení, spášeme na něm zločin. Či máme státi se společností pobožných toužilů? Máme raditi a sami rad těch nedbati. Vám Hollandanům snadno se to řekne, neboť nemáte doma žádného militarismu. Nedivil bych se ani, kdyby Švýcaři vám přizvali, avšak mám je za tak rozumné, že toho zanechají. Jenom na půdě skutečnosti něčeho dobudeme. My nepotíráme ruský lid, nýbrž carství, jež s kapitalismem je za jedno. (Hollandané volají na soudr. dra. Adlera: Mluvíte jako Caprivi!) Pakli Caprivi mluví tak jako já, pak mně to velice těší.«

Na to zástupcové Rakouska doporučují návrh německý ku schválení.

Norvéžský zástupce *Kröger-Johansen* uvádí, že u nich doma rozvažovali otázku tu pilně a jsou toho názoru, že jak v Norvéžsku, tak i ve Švédsku vojně zabráněno by bylo — — — arcit' neobešlo by se bez — — — avšak bylo by menší nežli ve válce. Souhlasím s návrhem Hollandanů.

Ve čtvrtek odpoledne čten byl protest vyloučeného polského delegáta, zástupce to listu »Neznámá ruka« a přešlo se přes něj k dennímu pořádku.

Daniel *de Leon* z Ameriky di, že americké poměry jsou takové, že vojenská otázka je tam málo praktickou. Státy Kanada, Mexiko a Kuba jsou příliš malé, aby mohly odvážiti se k válce a proto nemáme se jí co obávati. Z příčiny té nemá pro nás volání: »Kozáci jedou!« žádného významu. Vojenská stávka jest násilná — — — a má mnoho kouzla do sebe, avšak dokud lid k tomu není vychován, nemůže býti také provedena. Vše závisí od okolností, za kterých stávka tato vypukne.

Ed. *Aveling* (Londýn): »Ve jménu převážné většiny anglické delegace prohlašuji, že souhlasíme s návrhem německým. My považujeme nyní i v budoucnosti každou válku za — — — Dělníci jsou na tom nejhůře: oni musí bojovati, trpěti a krváceti ve válce, kterou — — — — — Před krátkým časem zdálo se, že válka mezi Německem a Francií je nevyhnutelnou. Proto měl by zde kongres prohlásiti: My francouzští dělníci nechceme žádné války s německými bratry, my němečtí dělníci nechceme žádné vojny s francouzskými bratry. Nedávno zdála se možnou válečná zápletka mezi Francií a Anglií. Také my angličtí dělníci nepřejeme válce a prohlašujeme zde na kongresu: Jsme odpůrci

Dejeante z Paříže: »Resoluce nám ničeho nepomohou, musíme jednati a sice rázně jednati. Naši předkové před sto lety nebáli se strašidel a zabočili na cestu jinou. Pamatujme na to. Francouzi hlasovati budou pro návrh Hollanďanů.«

Bulharští delegáti prohlašují, že užijí všech zákonných prostředků k zabránění válce, vzhledem však k možnosti ruského vpádu jsou proti vojenské stávce.

Filippo Turati (Milán): My Italové souhlasíme s německým návrhem bez dlouhého obhajování. Nechceme býti žvanily, nýbrž muži činu. Pryč s frásími!

Sceusa (Sidney, Austrálie): Přicházím ze země, kde nestává války ani militarismu, nemohu proto pochopiti, jak zde v Evropě stávají může lidi, kteří dají se komandovati ku — — — svých bratrů. Kdyby ode mne něčeho podobného setník neb plukovník žádal, — — — — — a pak já. Hlasuji pro návrh hollandský.

Nieuwenhuis předčítá telegram zaslaný mu socialistickým vojenským spolkem hollandským, v němž vyslovuje se přání, by hollandská resoluce jednohlasně byla přijata. Řečník dokládá, že tato resoluce přivodila mu proces pro pobuřování.

Plechanov jako zpravodaj komise útočí na trojspolek a neméně na dvojspolek Ruska a Francie. Před sto lety Francie prohlásila zásadu lidských práv a dnes pláží se na bříse o přízeň cara. Hollandský návrh jest absolutně frásí a vedl by naši taktiku ku směšným koncům.

Plechanova vytrhují z řeči *Nieuwenhuis* a Francouzi. Povstává hluk; jeden francouzský žurnalista laje *Plechanovu*,

začež dostává se mu odbytí od rumunského delegáta, že není zástupcem a nemá do debaty čeho mluvit.

Na konec přijímá se německá resoluce s dodatkem Voldersa.

V pátečním sezení za předsednictví *Voldersa* (Belgie) projednávána *společná ustanovení o svěcení 1. května*. Komise navrhuje: 1. Kongres obnovuje usnesení brusselského sjezdu, jež zní: »Aby vtištěna byla 1. květnu pečeť třídního boje a určitý hospodářský ráz za požadavek osmihodinné doby pracovní, usnází se sjezd: První květen jest společná manifestace dělnictva všech zemí, kterouž má býti dokázána solidarita společných dělnických požadavků. Tento svátek má býti dnem odpočinku, pokud tomu nezabraňují poměry v jednotlivých zemích.« 2. Kongres (1893) usnází se na následujícím dodatku: »Sociální demokracie v každé zemi má za povinnost snažiti se, aby 1. květen stal se dnem odpočinku a má každý pokus na jednotlivých místech od organisací ve směru tom podniknutý podporovati.« 3. Kongres (1893) konečně usnází se: »Projevy na 1. května ve prospěch osmihodinné doby pracovní mají býti zároveň projevy pevné vůle dělnické třídy, aby společenským přetvořením třídní rozdíly byly odstraněny a tím nastoupěna jediná cesta vedoucí k vnitřnímu míru národnímu a k mezinárodnímu míru vůbec.«

Zpravodaj komise soudruh dr. *Adler* (Videň) ujímá se slova a praví: »Jednotlivé země při provádění brusselského usnesení učinily si to velmi pohodlné, zejména Německo, kteréž tím rakouskému květnovému hnutí velmi poškodilo. My v Rakousku 1. květen slavíme. Pakli my tak činiti můžeme, tož v Německu dítí se může nájisto rovněž tak. Aby ostatní přátelé

míru od naší květnové demonstrace zdržení byli, proto vyznívá tak ostře konec usnesené resoluce. V Anglii od nynějška 1. květen slaven bude jako dělnický svátek.« Řečník ku konci žádá za jednohlasné schválení.

Soudr. *Maxwell* (Londýn): »Ve jménu většiny anglické delegace vyslovuji sympatie své pro návrh komise. První květen má býti také dnem naší demonstrace. Až doposud světili jsme první květnovou neděli, jelikož tomu tak velká odborná sdružení anglická chtěla; od nynějška však od toho upouštíme a světíme i demonstrujeme na 1. května.«

Soudr. *Steadman* (Londýn) ve jménu menšiny delegace anglické prohlašuje se pro svěcení první květnové neděle na místě 1. května.

Soudr. *Van der Velde* (Belgie) přeje sobě stejné srovnalosti mezi zněním francouzským a anglickým. »1. květen nemá sloužiti pouze k manifestaci, jak se domnívají Francouzi, nýbrž on má býti dnem svátečním, slavnostním. Má-li se říkati »oslava prvního května«, musí tento dělnický svátek také se slaviti. Proto ven z továren na 1. května! Nemáme-li dosud osmi-hodinné doby pracovní, tož alespoň na 1. května necht řekneme: »Dnes nepracujeme, dnes odpočíváme!«

Soudr. *Bebel* (Berlín): »Rakušané a Němci přijali znění francouzské. Adler prohlásil, že uznal za nutné, aby brusselské znění bylo zostřeno. My usnesli jsme se, že den ten má býti dnem klidu tam, kde toho poměry jednotlivé země dovolují. Každé zemi tudíž zůstavena volnost, aby počínala sobě, jak uzná za dobré. Na berlínském sjezdu naší strany dovolili jsme Adlerovi náhled svůj vysloviti a on vyslovil se tehdy stejně

rozhodně jako dnes, avšak 226 hlasy proti 6 bylo odhlasováno, aby 1. května vzhledem k poměrům nebyla práce zastavena. My nemůžeme souhlasit se zněním druhého odstavce a já spatřuji v 2. odstavci resoluce přímou protivu odstavce 3. Nemůžeme uložit lidem za povinnost, aby odpočívali, neboť kdyby dostavily se škodné následky toho odpočinku, jsme povinni je hmotně i mravně podporovati. Mravní podporu jim poskytujeme, pravíme-li jim: »Jste v právu!« Hmotně podporujeme je, postaráme-li se o jich další zaměstnání, pakli jsou ze závodu vyhozeni. V Německu jako nikde na světě došlo by k stávce mezi proletariátem a buržoasií. My však chceme den stávky voliti sami a nikoli sobě dáti vojnu vnutiti v nevhodné době. Lituji, že naše taktika na Rakousko škodlivě působila. Kdybychom jinak byli jednali, byli bychom se poškodili, třeba to Rakušanům posloužilo. Ohledně proveden oslavy 1. května dáváme následující na uvážanou: 1. musíme býti silnými, 2. půl druhého millionu německých státních dělníků nemohlo by svátek světiti, 3. hmotný stav dělnické třídy v mnohých krajinách je tak bídný, že bychom nemohli vzíti sobě na svědomí svěcením 1. května ještě více jej zhoršiti. My Němci vyhrazujeme sobě pro tuto otázku i v budoucnosti svou vlastní taktiku, pro odstavec 2. a 3. budou nejspíše jen dva až tři Němci hlasovati.«

Soudr. *Schuhmeyer* (Víděň) odpovídá Beblovi a pravi: »Rakušané žádají od kongresu, aby prohlásil, že den 1. května jest svátkem, kdy každá práce odpočívá. Německá sociální demokracie, kdyby tomu jinými nebyla donucena, ani by ne učinila pokus slaviti 1. května. Němci nás velice poškodili, dnes mají příležitost alespoň trochu věc napravit.«

Předseda *Volders* žádá za hlasování a vyzývá německé soudruhy, aby přijali komisi navrženou resoluci, čímž nečiní se na ně nějaký nátlak.

Soudr. *Bebel*: S odstavcem 1. souhlasíme, avšak s odst. 2. ne, z kteréž příčiny prosím nechat hlasovati o každém zvláště.

Výsledek hlasování: Odstavec 1. přijat jednohlasně. Po té předseda praví k Němcům, že přijetím odst. 1. hlasovali i pro odst. 2., načež *Bebel* odpovídá: »Ani nás nenapadlo!« Hlasuje se o 2. a 3. odst. dle národností a tu objeví se, že 13 národností jest pro úplné svěcení 1. května. Jenom Němci, Rusové, Dánové a Bulhaři jsou proti. Švédové a Australci zdrželi se hlasování. Jakkoli *Bebel* prorokoval, že z Němců budou hlasovati jen asi 2, přece nalezlo se asi tucet Němců, kteří hlasovali s námi, začož volána jim od rakouské delegace »Sláva!«

Zástupce australských dělníků *Sceusa* zdržel se hlasování a odůvodnil to později tím, že v Australii je mnoho překážek pro svěcení 1. května, jelikož květen je v tamnějším ročním období vlastně počátkem zimy, listopadem. Australci svůj všeobecný dělnický svátek mají, na němž bere i vláda podílu, a sice jest to výroční den zavedení osmihodinné doby pracovní. Přes to ale australští soudruzi usnesli se oslaviti 1. květen, jen že nebude svátkem dělnickým, nýbrž socialistickým.

Soudruh *Singer* (Berlín) snaží se, aby ponecháno bylo znění anglické v odst. 2. resoluce, avšak předseda odbývá ho, že původním a správným jest text francouzský. Na to se celá resoluce dle návrhu komise přijímá. Němci zdrželi se hlasování.

V sezení odpoledním projednána otázka o ochraně dělnic. Komise navrhuje: v uvážení, že měšťácké hnutí ženské každou zvláštní zákonnou ochranu naproti dělnicím pomíjí a považuje ji jako zasahování do svobody žen naproti rovnoprávnosti mužů, dále že na jedné straně nevšímá sobě charakteru dnešní společnosti naší, který zakládá se na vykořistění pracovní třídy — jak žen, tak mužů — dále že na druhé straně rozlišováním pohlaví neuznává důležitý úkol ženy pro budoucnost, nezná matky dětí, prohlašuje mezinárodní sjezd v Curychu:

Povinnosti zástupců dělnictva všech zemí jest usilovati o zákonné ochranné zákonodárství pro ženy v následovním smyslu:

1. Maximální osmihodinový den pro ženy a šestihodinový pracovní den pro dívky pod 18 let.
2. Nerušený odpočinek 36 hodin v týdnu.
3. Zákaz práce noční.
4. Zákaz práce žen ve všech zdraví ohrožujících závodech.
5. Zákaz práce těhotných žen, nejméně 2 týdny před a 4 týdny po slehnutí.
6. Zavedením potřebného počtu továrních inspektorů ve všech odvětvích výroby, kde jsou ženy zaměstnány.
7. Zavedení všech těchto prostředků pro veškeré ženy, které v továrnách, dílnách, obchodech, při domácí výrobě, jakož i pro ženy, zaměstnané při zemědělství se vztahuje.

Delegace rakouská navrhovala delší odpočinek v těhotenství, avšak se svým návrhem propadla. Na návrh jednoho z delegátů, aby žena za tutéž práci dostávala rovnou mzdu s mužem, odvětěno, že princip ten vysloven již na sjezdu pařížském. Přes to znova o něm rokováno a přijat jednohlasně. Důvody komise pro ochranu žen jsou následovní (delegátka Kautská ze Stuttgartu): Ženě třeba více ochrany jak muži.

Pracovní čas v továrnách pro ženy je 18 hod. denně (v Škotsku). V rakouské textilní výrobě zaměstnávány jsou dívky pod 14. rokem od 6. hod. z rána do 9. hod. večer a mzda obnáší 4—5 zl. Po svém návratu domů nemá klidu jako muž. K vůli výchově dítek budiž návrh komise přijat. Vytýká se ženám, že málo jich ku organizaci přistupuje. Jest to přirozené, poněvadž nemají vůbec času k uvažování. Jak to se stane, lze s jistotou očekávat, že ženy ve velkém počtu bojovati budou po boku mužů. Dělníci, bojující za své cíle, jsou jednorukými vojáky. Přijmete-li navrženou resoluci, pak teprv stanou se celými vojáky.

Belgičanka *Eugenie Claeyesová* hájí stanovisko svých družek a horlí pro rovnost žen s muži, stejný pracovní čas, stejnou mzdu, žádné zvláštní ochranné zákonodárství a výsady pro ženy.

Rakouská delegátka *Dvořáková* (Víděň) přimlouvá se za přijetí resoluce, kde mluví se o podomní výrobě. Zvláštní ochranné zákonodárství pro ženy není pro ně žádnou výsadou, nýbrž leží v něm zájem celku. Ono je nutným v zájmu mladičtvého proletáře, jest potřebou pro dítky jeho. Zástupcové rakouští při odst. 5. žádají rozšířenější ochranu pro ženy a praví, že nevystupují se svým požadavkem k vůli poměrům v jiných státech, jako jest Anglie, kde až dosud žádné ochrany ve smyslu tom nestává.

Delegátka *Kuliščová* (Italie) navrhuje resoluci jménem delegace italské, belgické, anglické, francouzské a t. d. v tom znění, aby za první ze všech požadavků bylo položeno, že tam, kde žena za práci odměňuje se jako muž, bylo unánoz

rovné právo na práci, čímž nejdříve odpomůže se konkurenci ženskou prací a pomůže ženám vůbec.

Delegátka *Zetkinová* (Německo) mluví proti tomuto návrhu, poněvadž nespadá do ochranného zákonodárství. Musíme roztrhnouti mezi ženami dělnickými a buržoastickými ubrus ve dvě. Ženy buržoastické v přiznání práva na práci mají své výhody, poněvadž mají naději, že dostane se jim těch hodnot a úradů, které má buržoasie k zadání. Předstírají sesterské spolupůsobení, ve skutečnosti tomu však tak není, a proto neměly by dělnice za ně kašany vytahovati z ohně. Ženě proletáře nejedná se více o právo na práci, ona nepotřebuje rozšířenou příležitost ku práci, o to se stará stroj kapitalismu. My musíme bojovati pro obmezení svobod kapitalistického vykořisťování.

Delegátka *Marguerita Irwinová* (Glasgow): »My nesmíme tak ostře vystupovati proti ženám, které jsou v různých otázkách našimi spolubojovnicemi, zejména ve hnutí za všeobecné právo hlasovací. Hlavně jedná se o požadavek zkrácení pracovní doby a rovnostejnou mzdu:« V témže smyslu mluví *van Kolorá* z Belgie.

Del. *Van der Velde* z Brusselu přimlouvá se za sloučení těchto návrhů a za jich přijetí. Hlasováno o návrzích komise a dodatku. Obé bylo většinou přijato.

V sobotu delegátka *Kuliščová* (Italie) předsedá a pokračuje se v rokování o *společné taktice soc. demokratů*. Za komisi referují delegát *Van der Velde* a *Liebknecht*. Komise uznává za nutné vedle odborných organizací bráti podílu na veškerých akcích, nejen se stanoviska agitačního, nýbrž i vzhledem ku

politickému vyškolení proletářstva u vykonávání politických práv. Dělnictvu všech zemí doporučuje se politický boj do zákonodárných a samosprávných sborů ku domožení se politické moci nad kapitalismem, přetvoření nynějšího řádu a ku osvobození proletariátu. Volbu ve formě a způsobech hospodářského a politického boje nutno jednotlivým zemím dle jejich poměrů ponechat. Přes to kongres prohlašuje za nutné: Že při tomto boji — — — cíle socialistického hnutí: úplně hospodářský, politický a mravní obrat dnešní společnosti, jako podklad sloužití musí. Žádná politická akce, kompromisy a aliance, které by zásady neb vlastní stranu poškozovaly, nesmí se podnikati. Co přímého zákonodárství skrze lid se týká, prohlašuje se sjezd pro úplnou svrchovanost národů s právem navrhovacím a hlasovacím a pro právo menšin.

Holandské podotýkají, že dělnictvo musí státi na tom, aby samo sebe spravovalo. Kdyby ostalo jen při všeobecném právu hlasovacím pod dozorem vlád, vedlo by to ku státnímu socialismu. V dnešní společnosti lze práva volebního užítí ku agitaci, k upevnění a ku zákonným ochranám pro dělnictvo a ku snadnějšímu vyvlastnění majetných tříd.

Komise podala odůvodnění k resoluci a zároveň odpověď k protinávrhům hollandským. *Van der Velde* a *Liebke necht* mluvíce ve jménu komise, praví: »Jestli jediný hlavní účel naší politické činnosti: Osvobození od kapitálu. K tomu slouží hlavně národní a mezinárodní odborná organisace, neboť bez úplné dělnické organisace je nám jednoduše nemožno bráti se ku předu. Kromě toho musí hlavní zřetel brán býti též k parlamentární činnosti. Anglie je nám dobrým příkladem, že samojediná odborná organisace i kdyby dospěla k nejvyšší doko-

nalosti, nás neuspokojí. Musíme snažiti se, abychom zmocnili se výkonné moci. Ku zlepšení fysickému i mravnímu přispělo velmi mnoho ochranné zákonodárství a za to děkovati lze parlamentarismu. Ovšem, že při tom nesmí se zatracovati kompromisy s ostatními stranami. Proletář musí státi osamocen naproti ostatním třídám a tak potříti kapitalismus, vybojovati úplné přetvoření jak hospodářsky tak i politicky celého světa. Liberté, égalité et fraternité! — Svoboda, rovnost a bratrství. Heslo to stalo se kdysi evangeliem měšťáctva. Je však lži, neboť jenom dělnictvo může uskutečniti ve světě svobodu v ohledu hospodářském, rovnost v ohledu politickém a rovnost v ohledu mravním. Komise ve všem se shodla, jen v jednom bodu se rozcházela: to jest v otázce o spojenství s měšťáckými stranami. My Němci jsme proti každému spojenství a chtěli jsme dáti dotyčnému odstavci v resoluci tak ostré znění, které by vylučovalo každou možnost spojení s měšťáckými stranami. V komisi však ozvaly se náhledy, že v jednotlivých zemích, kde strana naše není dosti silnou, poměry toho vyžadují, že nelze spojenectví odmítnouti. Proto komise uzavřela nevylučovati kompromisy; avšak učinila podmínku, aby ani v nejmenším nebylo popuštěno ze zásad našich a aby uchována byla neodvislost sociální demokracie. Jeť to věcí jednotlivých zemí, by naše věc neutrpěla újmy. Proletář všude usnesl se svorně — — kapitalismus. Víme, že boj ten jest těžký. Snažíme se dosíci lidovlády a práva rokovácího i odvolacího. Viděli jsme zde výjevy, které by nasvědčovaly tomu, jako by jednotlivé národnosti proti sobě nepřátelsky stály. Tomu tak není. Necht' zmizí tento dojem a budme svorni. Nepřítel jest jeden a tím jest — — — Přijměte jednohlasně resoluci a zničíte ho pak.

Delegát *Vliegen*: »Že parlamentární činnost jest prostředkem k cíli, uznáváme, my i komise. Parlamentarismus má však své dobré i špatné stránky. Van der Velde mluvil o zchátralosti, která nyní panuje: od volby počínaje až ku kompromisním schůzkám. On má pravdu, v parlamentě neřekne se, co se říci chce. (Řečník Němci vytrhován pokračuje:) Důkazy máme a pakli bude potřebí, zaopatříme je. (Němci volají: Sem s nimi!) My jich přineseme, avšak ony nevztahují se jenom k Německu. V Belgii po dvě léta zuří třídní boj a přec nikdy neslyšáno o tom, aby dělnická strana uzavřela s měšťáckou kompromis. My Hollandané zdržíme se hlasování, my nezavrhujeme úplně parlamentarismus, avšak nechceme o nějakém smlouvání se s měšťáckými stranami něčeho vědět. Pamatujte, že měšťácké strany musí býti — — —«

Dr. Ellenbogen (z Vídně): »Rakouská delegace prohlašuje se jednomyslně pro návrh komise, neboť v Rakousku seznali jsme, že účastnění se dělnictva na parlamentarismu je nejlepší prostředek zásady sociálně-demokratické šířiti mezi široké vrstvy lidu. Proto také v Rakousku bojujeme za dosažení všeobecného hlasovacího práva a chováme nejlepší naději, že mezinárodní proletariát nás ve hnutí tom dle sil svých podporovati bude.«

Turati (Milán) sděluje, že italská delegace taktéž hlasovati bude pro návrh komise. Řečník jest také proti uzavírání smluv s měšťáckými stranami, avšak míní, že všude nelze za všech okolností kompromis odříci. V zemích, kde sociální demokracie je mocnou stranou již, není kompromis žádným nebezpečím a proto neporuší se zásady sociálně-demokratické. V Itáli, kde strana je teprve u svém vývinu, třeba zavrhovati každé

smlouvání, jelikož by mohlo samostatnost sociální demokracie oslabiti a k nedorozuměním vésti.

Cahan (Nový York) ve jménu americké delegace prohlašuje se pro návrh komise. Kdyby sociální demokraté vždy v parlamentech chtěli jenom protestovat, vysmáli by se jim jednoduše a dělnictvu znechutilo by seúčastnění voleb.

Alleman (Paříž): Také francouzská delegace souhlasí s návrhem komise, jelikož účastenství sociální demokracie na parlamentarismu, jakož i přímé zákonodárství lidových zástupců je nejlepším prostředkem škandální činy buržoasie, jako jest panamský švindl, vynášeti na světlo.

Caumeau (Paříž): Také francouzská skupina, ku které náležím, hlasovati bude pro návrh komise. Musí se k tomu působiti, aby škandální výjevy, které odehrály se před nedávnem v Paříži, kde dělníci, rokující klidně o odborných svých záležitostech republikánskými vojáky násilím zbraně z místnosti pracovní bursy pařížské odstraněni byli, se více neopakovaly. Musí se užiti zákonných prostředků, aby brutální moc francouzské buržoasie byla zlomena. Pakli to jinak nepůjde, tu, jako se to stalo dříve, provolá se — — —

Quelch (Londýn): Angličtí zástupci rovněž prohlašují se pro návrh komise, neboť anglické dělnictvo i členové pracovní jednoty (Trades Union) jsou pro politickou činnost a odmítají každé spojenství s měšťáky. V Anglii poškozena věc proletářstva smlouváním beztoho dost značně.

Po té přijata resoluce komisí navržená všemi hlasy (vyjma hollandských). Tato zní: V uvážení, že politická činnost jest jenom prostředkem k dosažení hospodářské svobody pro-

letariátu, prohlašuje kongres s poukázáním na usnesení brusselského kongresu o třídním boji: 1. Národní a mezinárodní organizace dělnictva všech zemí v odborných a jiných organizacích ku povalení vyděračství jest nevyhnutelnou nutností. 2. Politická činnost jest nutnou jak k účelu agitace, neobmezenému prohlašování zásad socialismu, tak k účelu dobytí nutně potřebných oprav. Proto doporučuje se dělnictvu všech zemí vybojování a vykonávání politických práv, které osvědčí se nutnými, aby požadavky dělnictva ve všech zákonodárných a samosprávných sborech naléhavým a účinným způsobem došly k platnosti a tak dělnictvo vybaveno bylo z panovačných prostředků kapitálu a dospělo svého osvobození. 3. Volba a způsob hospodářského a politického boje musí jednotlivým národnostem k vůli zvláštnostem a poměrům v jednotlivých zemích ponechány býti. Avšak kongres uznává za nutné, aby při zápasech těch — — — cíl socialistického hnutí: úplné hospodářské, politické a mravní přetvoření dnešní společnosti, udržován byl v popředí. V žádném případě nemá politická činnost býti záminkou ku tvoření kompromisů a aliancí, které podmiňují poškození našich zásad a naší samostatnosti. V uvážení, že v dnešní společnosti v zastupitelských sborech poslanci jinak jednají a cítí, jak ti, kdož je tam vyslali, a dále v uvážení, že ve většině zemí panující systém volebních okresů a volba s naprostou většinou způsobilý jest množiti roztržky mezi vůlí lidu a jeho zástupci, vyslovuje se kongres pro uskutečnění lidového panství se systémem zastoupení lidu při návrzích a schvalování zákonů (referendum a iniciativa), jakož i pro způsob voleb proporciónálních.

Jacard (Paříž) tlumočí na to návrh *zemědělské komise*,

kterýž zní: Kongres vyslovuje se zásadně pro společný majetek a půdu. Sjezd prohlašuje za nejdůležitější úkol socialní demokracie všech zemí, aby vedle průmyslového dělnictva i zemědělské organisováno a zařaděno bylo do bojovných šiků všeobecného socialismu. Kongres usnází se, aby všechny národnosti na příštím sjezdu podaly zprávy o pokroku agitace v zemi a o zemědělských poměrech dotyčných zemí. Zprávy ty mají zvláště obsahovati postavení, prostředky a jaká metoda agitací je pro socialisty nejlepší v poměrech těchto zemí, jak pro proletář, tak maloživnostníky, maloročníky, pachtýře atd. Kongres uzavírá, že otázka zemědělská pro rozhodnou důležitost svou a proto, že na dosavadních sjezdech dostatečně projednána nebyla, postavena bude na denní pořádek příštího kongresu jako první bod.«

Návrh tento beze vší debaty jednohlasně přijat. Následujícím předmětem bylo: *»Jak zříditi národní a mezinárodní odborné sdružení.«* Po dlouhé a bouřlivé debatě dochází návrh belgického *Voldersa* schválení, který doporučuje zřízení mezinárodního odborného sdružení. Proti hlasuje část rakouské, uherské, polské, ruské a švýcarské delegace.

Jedna z francouzských delegátek podotýká k tomuto návrhu: Proletariát jedině an — — — může býti osvobozen a k tomu nepotřebuje se žádné odborné organisace.

Mezitím s tribuny házeny účastníkům sjezdu lístky ve francouzské, anglické a německé řeči, jichž obsah byl následující: *»Pánům delegátům kongresu marxistického v Curychu! Pánové! Dostavil jsem se ku vašemu kongresu v naději, že porady spravedlnost a bratrství ovládati bude, avšak bolestně byl jsem sklamán. Hned od prvního dne vyvíjeli jste politování hodnou*

nesnášenlivost, jež socialismu jest nedůstojna; nesnášenlivost šla tak daleko, že odepřeli jste mi slovo, které jsem si vyprosil, abych delegáty hájil, kteří beze všeho důvodu brutálně ze sjezdového sálu byli vypuzeni a abych protestoval proti tomuto odstranění, kteréž ideje, jež domníváte se zastupovati, zneuctívá. Muži ti byli vypuzeni, protože prý jsou revolucionáři. Kongres, jenž zve se socialistickým a při tom tak daleko nesnášenlivým, že pronásleduje ideje, přestává býti socialistickým a stává se zrovna tak reakcionářským jako vlády nás — — —. Pravím vám, pánové, tento rudý prapor, pod nímž jste shromáždění, pochází z hrobu 35.000 francouzských proletářů, kteří autokraty versailskými byli po — — kteří zemřeli pro svobodu všech, pro spásu všech a nikoli jen pro některou malou sektu. Socialismus našich zesnulých nikoho nevyklučuje: on jmenuje se sjednocení a nikoli rozdvojení, láska a nikoli nenávisť, svoboda a nikoli útisk. Vy, pánové, v těchto tří dnech to vše jste pošlapali; vy jste internacionálu zabili a za tento zločin zodpovídati budete jednou před soudnou stolicí lidskosti a světových dějin. Jsa věren zásadě právě internacionály, která není tou vaší, vzdalují se tohoto kongresu, jenž nemá nic socialistického do sebe; odcházím s vypuzenými, s oběťmi vaší nevraživosti a vaší násilnosti, abych nanovo zaujal místo své na bojišti a tentokráte jdu, abych zabranil svobodo- a bratrovražednému dílu, aby nerozšířilo se a konečně práci našich mučedníků nezničilo. Amilcare Cipriani.«

Po té uzavřeno příští kongres odbývati r. 1896 v Londýně. Tím vyčerpán program sjezdu. Na to následovalo sdělení, že rozličné delegace pro stávkující horníky anglické sebrali značné obnosy.

Singer (Berlín) předčítá dopis Gillesa, v němž zvou se delegáti, abyúčastnili se mezinárodní konference anarchistů.

Rakouská delegace podala tento návrh: »Kongres se usnází: Nadešel čas, kdy proletariát ve všech zemích, kde všeobecného hlasovacího práva nestává, učiniti musí náběh k dosažení volebního práva pro všechny dospělé bez rozdílu stavu a rodu. Proletariát celého světa vyzývá se, by boje tohoto seúčastnil.« Návrh ten přijat jednohlasně.

Konečně podán následující návrh, jenž však pro krátkost času nemohl býti vyřízen: »V uvážení, že bylo by vhodným, aby sociální demokracie mezinárodně a pod společným jménem se organisovala, avšak obmezováním shromažďovací svobody — — — — — zákony rozličných zemí tomu se zabráňuje, uznává kongres za členy mezinárodní — — — sociálně-demokratické strany všechny organizace, spolky a strany, které uznávají třídní boj a nutnost, zobecniti výrobní prostředky a kteří stojí na půdě usnesení mezinárodních sjezdů. Kongres důrazně vyzývá všechny členy strany a všechny členy dělnických organizací, necht jsou odborné nebo politické, aby ustavičně na odstranění všech svobodu spolčovací obmezovacích zákonů naléhali. Kongres vyslovuje přání, aby první část programu sociálně-demokratických stran všech zemí nutnost hospodářského převratu vyslovovala a stejně zněla a aby druhá část, obsahující prostředky k tomu, v každé zemi hospodářským a politickým poměrům přizpůsobena byla.«

Na to sděluje shromážděným *Singer*, že k uzavření sjezdu dostavil se duševní předák mezinárodní sociální demokracie Bedřich Engels a pořadatelstvo sjezdové usneslo se předati mu čestné předsednictví a zmocniti ho k tomu, by kongres uzavřel.

Sdělení toto přijato s nadšeným a bouřlivým souhlasem. Engels jest muž vysoké postavy se ctilhodným vzezřením, jemuž by nikdo nehádal 72 let, prošedivělý plnovous připomíná někdejšího pruského důstojníka. Ujímá se slova a praví ve francouzském, anglickém a německém jazyku: »Jsem dojat uspořádaným a neočekávaným tímto uvítáním. Nepřijímám této pocty pro osobu vlastní, nýbrž jsem toho náhledu, že náleží spíše tomu muži, jehož podobizna zde nad námi se skví (Marx), jehož spolubojovníkem a věrným spojencem po tolik let jsem byl. Jest tomu právě nyní 50 let, co Marx za mého spolupůsobení sociálně-demokratické hnutí v život uvedl. Kdyby dnes Marx byl na živu, objevil by se najisto na tomto kongresu, nehledě k tomu, jestli by nalézal se v Evropě nebo Americe, aby spatřil, jak pyšné dílo vytvořil. Ještě jednoho pamětihodného dne musím připomenouti. Příštího měsíce bude tomu 21 let, co mezinárodní dělnická jednota svůj poslední kongres v Dobrosoli odbyvala. Dvě důležitá usnesení na sjezdu tom učiněna. První bylo naprosté odloučení se od anarchistů. Ze usnesení to bylo nutným, dokazují výjevy na kongresech v Paříži, v Bruselu a na novo zde. Druhé usnesení bylo: těžisko internacionály přeložiti do Ameriky. Tím ustoupila internacionála s veřejného jeviště. Zuřivost vlád a buržoasie, že dělnictvo mezinárodně se zorganizovalo, byla příliš velikou a za oběti, které dělnictvo přinést by musilo, nemohl by nikdo na dlouho nésti zodpovědnost. Tím však neustoupil proletariát s veřejné činnosti. Naopak, my chtěli jsme, aby zůstaveno proletariátu zvoliti sobě vlastní způsob organisace. Proletariát také to učinil a tento sjezd na novo svědčí o tom, že proletář celého světa, třeba bez určitých ustanovení, takovým způsobem mezinárodně se zorganizoval, že může se říci: povstala nová internacionála,

kteřá je tak velkou, mocnou a silnou, že žádná moc pozemská nemůže jí zabrániti, aby nedovedla proletariát k vítězství. Před nedávnem cestoval jsem Německem a tu mi bylo sděleno, že němečtí sociální demokraté toho litují, že socialistický zákon byl zrušen. Ustavičný boj s policií měl jakýsi půvab do sebe. Já jsem přesvědčen, že lidé, kteří takto dovedou mluvit, neporazí žádná vláda více, ani buržoasie. Na přání sjezdového předsednictva prohlašuji mezinárodní kongres dělnický za skončený. Ať žije mezinárodní proletariát !»

Poslední slova Engelsova zanikají v bouři potlesku a pochvaly a za zpěvu marseillaisy opouštějí všichni účastníci místo, jež bylo nejen jevištěm prudkých útoků a osobní nevraživosti, ale zároveň i místem, kde učiněna důležitá usnesení pro rozvoj mezinárodní dělnické věci, kde v průběhu četných debat vytryskl tak mnohý pramen lásky k svobodě, rovnosti a bratrství.

Kéž dojem ze sjezdu jednotlivými účastníky do jich domovů odnesený má blahodárné účinky a vliv na veškeré soudruhy a přinese jim záživné ovoce dlouholetého boje, nechtě zároveň jest důstojným pomníkem oněm, kdož v práci započaté setrvají nezištně, poctivě a neodcizí se onomu praporu, pod kterýmž veškeren proletář světa probouzeli !

Nechtě šíří se, vzkvétá a vítězí

mezinárodní proletariát !

V Praze, dne 1. listopadu 1893.

Frant. Schaller,

účastník mezinár. sjezdu curyšského.